www.tavanen.ru

Таван Ен

плюс Причебоксарье

Киçтĕк тытсан каласçма манатăп

Ишлейсем хăнасене йышăнасшăн
ИНФОРМАЦИ КУНĔ ■→ 2

Поляксем чейпе хăналанă
АСА ИЛŬ ■→ 4

Курнă, анчах каламастăп...
АС ТĂВĂМ ■→ 10

№37 ● (10591-10592) ● СЕНТЯБРЬ́Н 22-МĔШĔ ● 2017 ● ЭРНЕКУНСЕРЕН ТУХАТЬ

Хакĕ ирĕклĕ

Хаçат 1932-мĕш çулхи июлĕн 27-мĕшĕнчен тухса тăрать

Акă мĕнле хытă юратаççĕ «Тăван Ене» «Пŭрнеске» ача садне çŭрекенсем

Хаклă вулаканăм!

Юратнă хаçат тухма пуçланăранпа кăçал 85 çул çитрĕ. Уява кĕр мăнтăрĕпе паллă тăвас терĕмĕр. Ăна хатĕрленсе тем тĕрлĕ ĕç те туса ирттертĕмĕр: унччен вăй хунă ĕçтешсем пулăшнипе редакци çумĕнче пичет музейне уçрăмăр, районти Ветерансен хорĕпе хамăрăн гимна янăраттарма вĕрентĕмĕр, штатра тăман корреспондент Фадей Константинов çине тăнипе хаçат историйĕ пирки «85 çул халăхпа пĕрле» кĕнеке кăлартăмăр, редакцири тепĕр массăллă информаци хатĕрне – сеть кăларăмне – туса хутăмăр...

Çак нумай-нумай ĕçре, хаклă вулаканăм, пире эсĕ хавхалантарса тăтăн! «Эпĕ «Тăван Ене» юрататăп» конкурса йышăннă ĕçсем те эсĕ пире хисепленине çирĕплетеççĕ. «Пŭрнеске» ача садне çŭрекенсем вара пире валли юбилей тĕлне «чĕрĕ парне» хатĕрлерĕç. Юратнă хаçатăн малтанхи сас паллисене евĕрлекен флешмоб вăхăтĕнчи сăн ŭкерчĕке пĕрремĕш страницăна вырнаçтармасăр чăтаймарăмăр. Питĕ пысăк тав!

Тав сăмахне тивĕçлĕ пулăшуçăсем пирĕн татах та пур: шкул корреспонденчĕсем те, штатра тăман корреспондентсем те, редакци туприне паха опыт-па пуян истори хăварнă ĕçтеш-ветерансем те...

Пурне те сентябрĕн 29-мĕшĕнче 11 сехете Кŭкеçри тĕп Культура çуртне юбилея халлланă савăнăçлă концерта йыхравлатпăр.

Е. Григорьева, Мăн Марка

«ТĂВАН ЕН» ХАÇАТ РЕДАКЦИЙĔ

РЕСПУБЛИКĂРА

СЕНТЯБРЬ́Н 21-22-МĔШĔСЕНЧЕ «АЛЮМИНИ ТУСА КĂЛАРАКАНСЕНЕ, ВЫРĂНА ÇИТЕРЕКЕНСЕНЕ ТАТА УСĂ КУРАКАНСЕНЕ ПĔРЛЕШТЕРЕССИ» АССОЦИАЦИН АНЛĂ КАНАШЛĂВĔ ИРТРĔ. Унта пухăннисем алюминие хĕртсе çыпăçтарассипе ĕçлекен ятарлă центрсене хута ярассине сŭтсе явнă. «Паян алюмини экологи енчен таса тимĕрсенчен пĕри шутланать. Ăна тĕрлĕ отрасльте усă кураççĕ», – тенĕ Республика Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев ассоциаци пайташĕсене саламласа. Раççейре алюмини туса кăларас отрасль аталаннине палăртнă вăл. Наци рейтингĕнче инвестици илĕртŭлĕхĕн ĕç кăтартăвĕсемпе Чăваш Ен çĕршыври 85 субъектран кăçал 2-мĕш вырăна тухнă. ■

Приглашаем
► ТРАКТОРИСТОВ
► СВИНОВОДОВ
Зарплата 2 раза в месяц
СВОЕВРЕМЕННО
Бесплатное питание
Доставка до места работы
Тел. 48-19-48
Реклама 09-34

Парне валеçме вăхăт çитет!

Юратнă хаçата 2018 çулăн пĕрремĕш çур çулĕнче илсе тăма çырăнтару тапхăрĕ пуçланчĕ. Харсăр вулакансем лотерейăна хутшăнма редакцие квитанцисемпе килме пуçларĕç те ĕнтĕ. Шăнкасра пурăнакан Клара Порфирьевăн алли çăмăл пуласса шанас килет: пĕрремĕш квитанци шăпах унăн пулчĕ. «Темиçе çул çырăнса илетĕп юратнă хаçата. Тен ку хутĕнче мана та ăнĕ», – тет Клара Васильевна кăмăллăн кулса. «Мĕнле лайăх хаçат! Вулăттăм та вулăттăм!» – теççĕ «Тăван Ене» чунтан парăннă ентешсем.

Йăлана кĕнĕ лотерейăна хутшăнма çырăнтару квитанцийĕсене электрон почтăпа та ярса пама юрать: tavan-en21@yandex.ru. Парнесене редакци хатĕрлеме пуçланă та ĕнтĕ. Ытти çул пĕр машина вутă, телевизор, мультиварка, сысна выляттарнă пулсан ку хутĕнче ТАКА ХУÇИНЕ ПАЛĂРТĂПĂР!

Тăванăм, «Тăван Ен» хаçата çакăн пек йŭнĕ хакпа урăх çырăнаймăн! 2017 çулхи октябрĕн 5-15-мĕшĕсенче кăна Раççей почтин уйрăмĕсенче унăн çур çуллăх хакĕ 330 тенкĕ те 48

Клара ПОРФИРЬЕВА, Шăнкас

2018/ I çур çуллăх çырăнтару хакĕсем

Çырăнтару индексĕ 54820

ПОЧТА УЙРĂМĔСЕНЧЕ
Республикăри пур районта та çырăнтараççĕ
377 82 пус тенкĕ

АЛЬТЕРНАТИВА ÇЫРĂНТАРĂВĔ
Редакцире илсе тăмалла
ЭЛЕКТРОНЛĂ ÇЫРĂНТАРУ
260 тенкĕ

ИШЛЕЙ РАЙПОВĔН ЛАВККИСЕНЧЕ
Шупашкар районĕнче вырнаçнă Ишлей райповĕн лавккисенче çырăнмалла
«ЧĂВАШПИЧЕТ» КИОСКĔСЕНЧЕ
300 тенкĕ

www.tavanen.ru Сентябрь 22 - 28, 2017 Таван Ен № 37 (10591-10592)

Елена САПАРКИНА,
Чăваш Енри ачасен прависемпе уполномоченнăй:

– Ашшĕ-амăшĕн хŭтлĕхĕ çав тери хăват кŭрет ачасене. Нимĕнле эмел те ун чухлĕ пулăшу параймĕ. Вăхăта, туйăма, юратăва ачасем валли нихăçан та шеллемелле мар. Яланах ăшпиллĕн пулма тăрăшмалла, ун чухне ырă хăвăр патнех каялла таврăнĕ.

РЕСПУБЛИКĂРИ АЧА-ПĂЧА КЛИНИКА БОЛЬНИЦИ ÇАК КУНСЕНЧЕ СУМЛĂ ХĂНАСЕНЕ ЙЫШĂНЧĔ. «Пулăшма вăхăт» ыр кăмăллăх марафонĕ шайĕнче кунта иртнĕ концерта Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев уçрĕ.

Унччен маларах вара регион ертŭçи ача-пăча онкологийĕпе гемотологи уйрăмĕн ĕçĕ-хĕлĕпе паллашнă, Н. Блохин ячĕллĕ Раççейри онкологи центрĕн директор çумĕ, çĕршывăн ача-пăча тĕп онкологĕ Владимир Поляков аякри çыхăну мелĕпе йĕркеленĕ телемедицина консультацине хутшăннă. Профессор педиатри ыйтăвĕсемпе тимлĕ пулнăшăн республика ертŭçине тав тунă, Раççей Президенчĕн пысăк технологиллĕ медицина пулăшăвĕпе тивĕçтерессине ансатлатассипе çыхăннă хушăвне пурнăçласа Чăваш Енре телемедицина вăйлă аталанса пынине палăртнă.

КОНЦЕРТА УÇНĂ ЧУХНЕ МИХАИЛ ВАСИЛЬЕВИЧ ХАЛĂХĂН СЫВЛĂХ ЕНЧЕН ХАВШАК УШКĂННЕ ЧĂРМАВСĂР ХУТЛĂХПА ТИВĔÇТЕРМЕ САХАЛ МАР ĔÇ ТУСА ИРТТЕРНИНЕ АСĂННĂ. «Сывлăх сыхлавĕнчи пĕлтерĕшлĕ чылай ыйтăва татса пама граждан обществисем, ыттисемшĕн яваплăх туйăмĕллĕ предпринимательсем хутшăннине палăртма кăмăллă», – тенĕ вăл.

Ачасен прависемпе уполномоченнăй Елена Сапаркина, çавăн пекех йĕркелŭçĕсен ячĕпе «Пулăшма вăхăт» ыр кăмăллăх фончĕн ертŭçи Александр Ефимов сăмах илнĕ. Вăл ыттисенчен уйрăм ачасене валли пултарулăх студийĕ йĕркелес шухăша пĕлтернĕ. «Чир – чăрмав мар, çынна аталанма çул уçакан вăй-хăват», – пĕтĕмлетнĕ вăл. «Голос. Дети.» телепроект çĕнтерŭçи Даниил Плужников концертăн ятарлă хăни пулнă.

УЯВ САЛАМĔ

Михаил ИГНАТЬЕВ,
Чăваш Республикин Пуçлăхĕ

Чăваш Енри машинăсем тăвакан комплексăн хисеплĕ ĕçченĕсем тата ветеранĕсем!

Сире професси уявĕ ячĕпе чун-чĕререн саламлатăп!

Чăваш Ен экономикинче машиностроени тĕп вырăн йышăнса тăрать. Туса кăларакан производство организацийĕсем тиесе ăсатнă продукци калăпăшĕнчи отрасль предприятийĕсен тŭпи 47 процентпа танлашать.

Республикăри машинăсем тăвакан комплексра пысăк ăсталăхлă, хăйсен ĕçне чунтан парăннă, кăткăс технологи процесĕсене ăнăçлăн ертсе пыма пултаракан хастар çынсем вăй хураççĕ.

Чăваш Ен машиностроителĕсем производство хăвăртлăхне çулсерен ŭстерсе пыраççĕ, инноваци технологийĕсене ĕçе кĕртеççĕ, инвестици проекчĕсене пурнăçлаççĕ, тухăçлă ĕçлемелли çĕнĕ майсене алла илеççĕ, Раççейре кăна мар, унăн тулашĕнче те лайăх туянакан сайра йышши машинăсемпе оборудовани туса кăлараççĕ.

Çултăлăк пуçланнăранпа отрасль предприятийĕсем ăслăлăхпа тачă çыхăннă тата конкуренцие юрăхлă, пĕтĕмĕшле хакĕ 52 миллиард тенкĕрен те иртекен тĕрлĕ тавар туса кăларса вырнаçтарнă.

Тŭрĕ кăмăлпа пурнăçлакан ырми-канми ĕçĕр сире професси ăсталăхĕн чи çуллĕ шайне çĕкленме пулăшасса шанса тăратăп.

Пурне те ырлăх-сывлăх, çирĕплĕх, ĕçре çĕнĕ çитĕнŭсем тата малашлăха шанчăклăн пăхма сунатăп!

Пушă техника пулăшĕ

Çĕр ĕçченĕсем тĕрлĕ ыйтăва сŭтсе яврĕç

• КАНАШЛУ

Вырма ĕçĕсене ирттересси – райадминистраци пуçлăхĕн тивĕçĕсене пурнăçлакан Владимир Димитриев ертсе пынипе, ял тăрăх предприятийĕсен ертŭçисем хутшăннипе уй-хир ĕçĕсен ыйтăвĕсене татса парассипе ĕçлекен штабăн эрнекунхи канашлăвĕнче çак çивĕч ыйтăва сŭтсе яврĕç.

В. Вишинская сăн ӳкерчĕкĕ

Галинăпа Вадим Захаровсем «Элис» ОООна çĕр улми кăларса пулăшмашкăн виççĕмĕш çул çŭреççĕ. Ирхине сакăр сехетре пуçланать вĕсен ĕç кунĕ. Çемйипе пĕрле кунне икĕ пин тенкĕ таран та ĕçлесе илни пирки калаççĕ вĕсем. «Апат та çитереççĕ, килсе илсе киле леçсе те яраççĕ», – хутшăнаççĕ калаçăва ыттисем те. Ĕнер кунта хĕрĕх тăваттăн вăй хунă, хальлĕхе пĕтĕм лаптăкран çуррине те пухса кĕртеймен-ха. Тивĕçлĕ канури Нина Николаева та Тутаркассинчен Шорчекассинчи уя пĕр кун сиктермесĕр çитет. «Кунта кăçал çиччĕмĕш кĕркунне çŭретĕп ĕнтĕ», – тет вăл предприяти ертŭçисем халăха укçа-тенкĕ ĕçлесе илме май туса панăшăн кăмăллă пулнине палăртса.

Владимир Павлович канашлăва уçнă май районта вырма ĕçĕсем йывăррăн пынине, вĕсене васкатмаллине палăртрĕ. Райадминистрацин ял хуçалăх тата экологи уйрăмĕн пуçлăхĕ Сергей Ванюшкин çав кун тĕлнехи кăтартусемпе паллаштарчĕ. Эрнекун тĕлне хуçалăхсенче вырма ĕçĕсене 74% пурнăçланăччĕ. Хăш-пĕр хуçалăх хăвăртлăхĕ пĕчĕккине палăртрĕ пай пуçлăхĕ. Тĕслĕхрен, Ленин ячĕллĕ СХПК-колхоза (лайăх çанталăкра кунне 35 га тырă вырнă) çаплах ĕçлес пулсан уй-хирти тыр-пула пухса кĕртме 15 кун кирлĕ, «Приволжское» АО-на вара – унăн та талăкри кăтартăвĕсем çавăн пекех – вырмалли лаптăксене кура 20 кун таранах. Ку вăл – çанталăк типĕ тăрасса шута илсен.

Районти хуçалăхсен тухăçлăхĕ хальлĕхе – 27,2 ц. Чи пысăкки «Агрофирма «Ольдеевская» ЗАО-ра – 37,7 ц. Çав вăхăтрах районти кăтартусене аяла туртаканнисем те пур, хальлĕхе чи пĕчĕк тухăç – 13 ц – С.Д. Чернуха фермер хуçалăхĕнче. Ĕç хăвăртлăхне сушилкăсем те витĕм кŭреççĕ. «Прогресс» ОАО-н, «Чурачикское» ОАО-н, Ленин ячĕллĕ СХПК-колхозăн, «Чувашский бройлер» ОАО-н хăватлă сушилкисем сехетре 25 т тырă типĕтееççĕ. «Атлашевский» СХК ОАО та çĕнĕ сушилка хута ярасшăн, çакă 1672 га çинче тыр-пул ŭстерекен, вăрлăх ĕрчетекен хуçалăхшăн çав тери пĕлтерĕшлĕ.

Сушилкăсем çук хуçалăхсене йĕпе-сапаллă çанталăкра уйрăмах йывăр килет, вĕсен ирĕксĕрех йŭнĕ хакпах тыр-пула йышăнакан организацисене леçме лекет. «Уй-хирте тыр-пула хăвармалла мар», – çирĕппĕн асăрхаттарчĕ Владимир Димитриев. «Чурачикское» ОАО ертŭçи Евгений Шалеев тырă типĕтме ытти хуçалăха сушилкăпа тивĕçтерме хирĕç маррине пĕлтерчĕ.

Çак эрнере çанталăк типĕ тăнипе савăнтарчĕ, уй-хиртен кĕрекен тыр-пула хуçалăхсем тасатса тŭрех упрама хураççĕ. Çумăр йĕпетсе тăнăран комбайнсем ана çинче кĕре-кĕре ларни, çитменни, ĕççи вăхăтĕнче тĕрлĕ сăлтава пула техника çĕмĕрĕлни, – çакă та вырма ĕçĕсене ура хуракан сăлтавсен йышĕнче. Çапах та нимĕнле йывăрлăха пăхмасăр тыр-пула, пахча çимĕçе пухса кĕртме тăрăшаççĕ çĕр ĕçченĕсем, уй-хиртен çурçĕр иртсен кăна кĕреççĕ. Владимир Димитриев вырма ĕçĕсене вăраха тăсса ярас мар тесен кая юлакан хуçалăхсене кŭршĕсен пушаннă техникине явăçтарма сĕнчĕ.

ДЕОМИД ВАСИЛЬЕВ

СĂМАХ МАЙ

Райадминистрацин ял хуçалăх тата экологи уйрăмĕн кăтартăвĕсемпе, сентябрĕн 21-мĕшĕ тĕлне районта 12265 га çинче (палăртнинчен 88,7%) 33405 тонна тырăллă тата пăрçаллă культурăсене вырса кĕртнĕ. Вăтам тухăç – 27,2 ц. Уй-хиртен тепĕр 1568 га пухса кĕртмелли юлнă, чи пысăк лаптăксем «Бездна» ООО (400 га), «Приволжское» АО (377 га), Ленин ячĕллĕ СХПК-колхоз (258 га) территорийĕсенче.

Ишлейсем паркшăн....

Хăнасене «Акатуя» йышăнасшăн

• ПĔРЛĔХЛĔ ИНФОРМАЦИ КУНĔ

Шупашкар районĕнче те, пĕтĕм Чăваш Енри пекех, юнкун Пĕрлехи информаци кунĕ иртрĕ. Тыр-пул тата пахча çимĕç пуçтарса кĕртесси, районсенче ял хуçалăх ярмăрккисем йĕркелесе ирттересси, çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх объекчĕсене 2017-2018 çулсенчи хутса ăшăтмалли тапхăра хатĕрлесси, хăтлă хула хутлăхне йĕркелес проектсене пурнăçа кĕртесси тата республикăра пурăнакансене «Инициативлă бюджет» программине хутшăнтарасси – кун йĕркине кĕртнĕ тĕп ыйтусен йышĕнче пулчĕç. Информкун ушкăнĕсем чи аякри ялсене çитсе вĕсене халăхран та йышăнчĕç.

ЧР Патшалăх Канашĕн вице-спикерĕ Альбина Егорова Ишлей ял тăрăхне тухнă ушкăна ертсе пычĕ. Чи малтанах вăл Чурачăкри шкул коллективĕпе тĕл пулчĕ. Ун умĕн ушкăн шкулăн тĕп çурчĕ çумĕнче хутса ăшăнакан санитарипе техника пŭлĕмĕн строительствипе паллашрĕ.

Тĕл пулу вăхăтĕнче физкультура учителĕ çĕнĕ спортзал тăвассипе çыхăннă ыйтăва хускатрĕ. Кивĕ спортзалта çумăрлă çанталăкра занятисем ирттерме меллĕ маррине пĕлтерчĕ. Альбина Егоровна çурт проекчĕпе çыхăннă ыйтăва муниципалитетăн татса памаллине каларĕ. Çавăн пекех Ишлей салинче ФОК хăпартма укçа-тенкĕ уйăрас енĕпе ĕçленине те ăнлантарчĕ вăл.

Райадминистраци пуçлăхĕн тивĕçĕсене пурнăçлакан Владимир Димитриев Атайкасси, Мăнал, Чурачăк тата Кŭкеçри 1-мĕш шкулсем валли тăватă çĕнĕ автобус ыйтса республикăн вĕрентŭ министерствине заявка пани çинчен пĕлтерчĕ. Владимир Павлович Чурачăк шкулĕ çумĕнчи санитарипе техника пŭлĕмне тăвас ĕçсене хăвăртлатма хушрĕ. Строительство вырăнĕпе паллашнă хыççăн проекта улшăну кĕртмелли паллă пулчĕ.

Коммуналлă пулăшу парăмĕсем çинче тĕплĕн чарăнса тăчĕ администраци ертŭçи. Хальхи вăхăтра Ишлей ял тăрăхĕн «кăвак çулăмшăн» 4,5 млн тенкĕ тŭлемелле, электричествăшăн – 200 пин тенкĕ. Кăçал çул линийĕсенче ăшша çухатассине чакармашкăн электроподстанцисене юсама 2 млн тенкĕ уйăрнă.

Кунсăр пуçне тĕл пулура «инициативлă бюджет» программа çинчен те сăмах пулчĕ. Ишлей ял тăрăх пуçлăхĕ Евгений Субботин ун шайĕнче Ишлейре парк йĕркелес шухăш пуррине пĕлтерчĕ. Ял тăрăхĕсен хушшинчи социаллă-экономика ăмăртăвĕнче мала тухса «Акатуй» уявне Ишлей ял тăрăхĕнче ирттерес тĕллев те пур унăн.

Вĕрентекенсене Матикасси, Курак Чурачăк ялĕсенче чарăну павильонĕсем çукки пăшăрхантарать. Çавăн пекех вĕсем Ишлей салинчен Курак Чурачăк таран закона пăхăнмасăр вăрттăн çŭрекен маршрутсем çинчен пĕлтерчĕç. Пĕр вырăнтан тепĕр вырăна çитернĕшĕн 20 тенкĕ ыйтаççĕ иккен. Информаци ушкăнĕ пур ыйтупа сĕнĕвете шута илĕ.

Çакăн хыççăн информкун ушкăнĕ Ишлейри пултарулăх çуртĕнче вырăнти халăхпа тĕл пулчĕ. Ишлей салинчи Садовая урамра пурăнакан Александр Сильвесторов çынсене Советская урам таран çитме меллĕ пултăр тесе çул сарма сĕнчĕ. Олкаш ял çыннисене те çул ыйтăвĕ хумхантарать. Вĕсем васкавлă пулăшу машинине пыма май паракан çул тумаллине каларĕç. Ял çыннисем ун никĕсне хăйсен тĕллĕнех хунă, анчах та ăна çирĕплетмелле иккен. Ишлей ял тăрăх пуçлăхĕ пĕр кун маларах кăна-ха çак ыйтупа халăхпа тĕл пулу иртернĕ-мĕн. Çак ĕçсене октябрĕн 1-мĕшĕччен вĕçлеме пултаракан подрядчике те тупнă.

Ишлейри çĕнĕ блокпа модуллĕ котельнăйсене усă курма пуçласси вăраха тăсăлать – халăх ыйтăвĕсенчен çак пăшăрхану та сисĕнчĕ.

Муниципаллă пушар хуралĕн йывăрлăхĕсем те вырăнти халăха канлĕ сывăрма памаççĕ. Пур тăкака та Ишлей ял тăрăх администрацийĕ хăйĕн çине илнĕ, çулталăк пуçланнăранпа вара пушар хуралĕ 50 çĕре çитсе вут-çулăмпа кĕрешнĕ. Вĕсенчен çурри – Кăшавăш тата Янăш ял тăрăхĕнче тухнă пушарсем. Анчах та çак ял тăрăх администрацийĕсем çунтармалли-сĕрмелли хатĕрсене тата пушар хуралне тыт-

ЦИФРĂСЕМПЕ ФАКТСЕМ

Районти «Госсортучастокра» **тулăн 17** сортне, **урпан тата сĕлĕн 14 сортне**, **пăрçан 12** сортне, **викăн 5** сортне, **çĕр улмин 29** сортне ӳстереççĕ.

Çĕр ĕçченĕсемшĕн çуркунне-çулла тухăç илессишĕн ырми-канми тăрăшнине пĕтĕмлетмелли яваплă тапхăр çитрĕ.

Райадминистрацин ял хуçалăх тата экологи уйрăмĕн пуçлăхĕ Сергей Ванюшкин ĕççипе вырăна тухсах паллашса тăрать. Юнкун вăл Иккасси çывăхĕнчи «Госсортучастокра», Сарапакасси ял тăрăхĕнчи М.Г. Прокопьева тата С.Д. Чернуха фермер хуçалăхĕсен уй-хирĕсенче пулчĕ.

«Госсортучастокра» Куйбышев ячĕллĕ СХПК-колхоз харпăрлăхĕнчи «уй-хир карапĕ» тыр-пул пухать, анчах çав вăхăтра ĕçсем чарăннăччĕ, техника тем «чăхăмланă». Ăна ĕçлеттерсе ярас тесе юсав ĕçĕсем иртеретчĕç специалистсем. Асăннă организаци 89 га лаптăка йышăнать. Асăннă предприятинче сортсене тĕрĕслессипе, вĕсем мĕнле условисенче ӳсме пултарнине, вăл е ку факторсем вĕсен аталанăвĕ çине мĕнле витĕм кӳнине сăнаса тĕпчеççĕ, чи лайăх сортсене палăртаççĕ. Тыр-пул сорчĕсене кунта 25 тăваткал метр йышăнакан делянкăсем çинче ӳстереççĕ, ятарлă пысăках мар комбайнпа вырса илеççĕ. ■

РАЙАДМИНИСТРАЦИН ЯЛ ХУÇАЛĂХ ТАТА ЭКОЛОГИ УЙРĂМĔН КĂТАРТĂВĔСЕМПЕ, сентябрĕн 21-мĕшĕ тĕлне С.Д. Чернуха фермер хуçалăхĕнче вырма ĕçĕсене вĕçленĕ, 93 га çинчи тырра тĕшĕлесе кĕнĕ. ■

Стена тĕсĕ кăмăла каймасан

е планламан юсав ĕçĕ – пуç ыратăвĕ

Сентябрĕн 8-мĕш...

В. Шумилова сăн ӳкерчĕкĕсем

Ĕнер тунă сăн ӳкерчĕк

• ÇИВĔЧ ЫЙТУ

Сентябрĕн 8-мĕшĕнче РФ Патшалăх Думин депутачĕ Алена Аршинова районта пулнă май Ишлей салинче халăха хăйсен ыйтăвĕсемпе йышăннă. Ун патне Ишлей шкулĕнче 7 «и» класра ăс пухакан ачан ашшĕ канăç паман сăлтавпа пынă. Арçын тĕпренчĕкĕ вĕренекен класа уйăрса панă кабинет сентябрĕн 1-мĕшĕ тĕлне ачасене йышăнма хатĕр пулманнине, çавна май ашшĕ-амăшĕн унта хăйсен вăйăпе юсав ĕçĕсем ирттерме тивнине пĕлтернĕ.

Депутат тĕрĕслевĕ

Алена Аршинова ларутăрупа вырăна çитсе паллашнă, пĕтĕмлетӳсем туса социаллă сетьри страницинче çапла çырса хунă: «7 «и» класра вĕренекен ача ашшĕ каласа панă тăрăх, шкул ертӳлĕхĕ ăна тата ытти ашшĕ-амăшне класри кабинетра юсав ĕçĕсене хăйсене ирттерме хушнă. Унччен ачасен занятисем ирттерме юрăхсăр классенче пулма лекĕ. Ашшĕ-амăшĕн кăмăлсăрлăхне питĕ лайăх ăнланатăп. Асăннă кабинетпа хам та паллашрăм: унта юсав ĕçĕсене ирттермелле, чӳречесене сăрламалла, унăн ванчăк (!) кантăксене ылмаштармалла, партăсене тата лампăсене çĕнетмелле. Ăнланса пĕтейместĕп – çĕнĕ вĕренӳ çулĕ тĕлне шкула епле йышăнма пултарнă? Мĕншĕн шкул администрацийĕ ачасене вĕренме кабинетсем çитменнине шăпах сентябрĕн 1-мĕшĕ тĕлне кăна ăнланса илнĕ? Директор мĕн ĕçлет?

Çитменлĕхсене, паллах, вĕренекенсен ашшĕ-амăшне явăçтармасăр пĕтермелле. Ыйтăва çитес вăхăтрах татса памалла, эпĕ хамах çакна сăнаса тăрăп».

Лару-тăрăва уçăмлатма эпир те вырăна тухса кĕтĕмĕр. Ишлей шкул директорĕ Юрий Шляхин каланă тăрăх, шкулта вĕренекенсен йышĕ çулран çул ӳссех пырать, паянхи куна кунта 25 класра 513 ача ăс пухать. 7 «и» класра 21 ача, ыттисенче вара ытларах та, çавăнпах вĕсене пĕчĕкрех кабинет уйăрса панă. «Кăçал шкулта косметика юсав ĕçĕсем ирттертĕмĕр, асăннă кабинета вара сăрлама палăртман – унти лару-тăру йĕркеллехчĕ», – ĕнентерет директор кабинетри стенасене, маччасене кирлĕ чухне кăна сăрланине палăртса. Кабинета çĕнĕ вĕренӳ çулĕ тĕлне çуса тасатнипех çырлахнă. Класра ваннă чӳрече кантăкĕсем пулнине те çирĕплетмест Юрий Варсонофьевич. «Пирĕн ванчăк кантăксем çук, ун пеккисем пулсан – вĕсене тӳрех ылмаштаратпăр», – тет вăл çирĕппĕн. Ĕненмесĕр тăма майĕ те çук пек...

Директора ӳкĕте кĕртнĕ

Пĕлӳ кунĕнчи линейкăна килнĕ ашшĕ-амăшĕ класа уйăрса панă кабинетпа паллашнă май унта тĕксĕмрех пулнине асăрханă, çавна май кунти маччана, стенасене сăрласси çинчен сăмах пуçарнă, директор патне çитнĕ. Юсав ĕçĕсене хăйсемех ирттерме калаçса татăлнă. Çакна класри вĕренекенсен пĕрин амăшĕ Наталия Рязанова та çирĕплетет. «Кабинет çав тери япăх тесе каламăттăм, вăл тĕксĕм пек курăнчĕ. Стенасене çутăрах тĕспе сăрласси пирки класс ертӳçипе, директорпа калаçрăмăр. Вĕсем кĕркуннехи каникулччен тăхтама сĕнчĕç. Кĕркунне хĕвел çук, сăрланă стена хăвăрт типсе çитеймест тесе юсав ĕçĕсене кая хăварас мар терĕмĕр. Директора ӳкĕте кĕртрĕмĕр. Канмалли кунсенче пурте çĕр улми кăларма каяççĕ, çавăнпа та эрне варринче 3 кун ĕçлерĕмĕр, партăсене кăлартăмăр, стенасене 2 хут сăрларăмăр», – каласа парать вăл юсав ĕçĕсене ирттерме 4-5 ашшĕ-амăшĕ хутшăннине çирĕплетсе. Шкул вĕсене сăрăсемпе тата ытти кирлĕ япалапа тивĕçтернĕ.

7 «и» класс ертӳçи Татьяна Олаева шкулта 31 çул ĕçлет, юсав ĕçĕсем ирттерме ашшĕ-амăшĕнчен укçа-тенкĕ пухманнине, вĕсене юсав ĕçĕсене явăçтарманнине ĕненterет. «Шкулти юсав ĕçĕсене техничкăсем пурнăçласссĕ, эпир, учительсем пулăшатпăр», – тет вăл.

➥4

ШУХĂШ

Юрий ШЛЯХИН, Ишлей шкул директорĕ:

– Кăçал шкулта косметика юсав ĕçĕсем кăна пурнăçлама май килчĕ. Килес çул тĕп юсав ĕçĕсем ирттерме шкула валли «Чăваш Республикин пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан вĕрентӳ организацийĕсенче çĕнĕ вырăнсем хатĕрлесси» программăпа 18 млн тенке яхăн укçа-тенкĕ çитмелле. Çав нухратпа шкул çурчĕн никĕсне çирĕплетме, чӳречесемпе алăксене, канализаци тата ăшă тытăмĕн пăрăхĕсене улăштарма, тăрăна юсама тата ытти ĕçе пурнăçлама палăртатпăр.

Паянхи кун тĕлне асăннă кабинетра косметика юсав ĕçĕсем ирттернĕ, кунта таса, тирпейлĕ.

В. Шумилова сăн ӳкерчĕкĕсем

са тăма кирлĕ ытти тăкака саплаштарма васкамаççĕ.

Халăх аллинчи хăтлăлăх

Чăваш Республикин Патшалăх Канашĕн депутачĕ, социаллă политикăпа наци ыйтăвĕсен комитечĕн председателĕ Вячеслав Рафинов ертсе пыракан ушкăн Çырмапуç ял тăрăхĕнчи Чăрăшкасси ял библиотекине çитиччен Куйбышев ячĕллĕ СХПК-колхоз ертӳçипе Валерий Осиповпа тĕл пулчĕ, хуçалăхри ĕçсемпе паллашрĕ. Кунта вырма ĕçĕсене вĕçленĕ, 530 га çинче тырăллă тата пăрçаллă культурăсене тĕшĕлесе кĕртнĕ. Паянхи кун хуçалăхри комбайн район территорийĕнчи «Госсортучастока» пулăшу кӳрет.

Кун ĕĕркинчи пĕрремĕш ыйтупа пухăннисен умĕнче райадминистрацин ял хуçалăх тата экологи уйрăмĕн пуçлăхĕ çумĕ Светлана Иванова тухса калаçрĕ. Вăл пĕлтернĕ тăрăх, çĕр улмие хальлĕхе палăртнинчен çуррине кăна пуçтарса кĕртнĕ. Кĕрхисене 3474 га (85%) акса хăварнă. Планри кăтартусене пурнăçлакансем – Ленин ячĕллĕ СХПК-колхоз, Куйбышев ячĕллĕ СХПК-колхоз, «Атлашевский» СХК ООО, «Прогресс» ЗАО, «Чурачикское» ОАО, «Приволжское» АО. Хуçалăхсем 6778 т утă, 30980 т сенаж хатĕрленĕ. Сĕт хакĕсем пирки те сăмах пулчĕ, предпринимательсем халăхран юр-вара вăтамран 17-19 тенкĕпе пуçтараççĕ. Çырмапуç ял тăрăх пуçлăхĕ Рамиль Гельметдинов вырăнта мăйракаллă шултра выльăх шучĕ чакнине, сĕтлĕ выльăха çынсем хăйсене кирлĕрен кăна усранине палăртрĕ. Çав сăлтавпах ку тăрăхра халăхран сĕт пухас ĕçе йĕркелемен, ӳркенменнисем вара юр-вара Кӳкеçе кайса суткалаççĕ.

Кĕркунне хутса ăшăтмалли тапхăра хатĕрленес ыйту уйрăмах пĕлтерĕшлĕ - çанталăк сивĕтсе пырать. «Чăрăшкассинче нумай хваттерлĕ çуртсене, ача садне, пултарулăх çуртне уйрăмшарăн ăшăтса тăраççĕ», – пĕлтерчĕ Рамиль Гельметдинов. Райадминистрацин коммуналлă хуçалăх уйрăмĕн ертӳçи Геннадий Ефимов районта юлашки 5 çулта чылай çуртпа социаллă пĕлтерĕшлĕ объекта индивидуаллă майпа хутса ăшăтма тытăннине палăртрĕ. «Район территорийĕнче пурĕ 297 нумай хваттерлĕ çурт, вĕсенчен 182-шне централизацилеменĕ майпа хутса ăшăтса тăраççĕ», – пĕлтерчĕ вăл. Чăрăшкассисем индивидуаллă майпа хутса тăмалли меслетĕн паха енĕсене хăйсем çинче тĕрĕслесе пăхнă – кирлĕ чухне ăшă яма пултараççĕ, уншăн тӳлемелли виçе те самай чакнă. Парăмсем пирки те аса илтерчĕ Геннадий Ефимов, паянхи куна районти управляющи компанисен умĕнче вăл 21,2 млн тенкĕ таран пуханнă.

– Чăрăшкассинче парăмçăсем çук-и? – ыйтрĕ Вячеслав Рафинов. Геннадий Ефимов кунти çынсем хăйсен тивĕçне тӳрĕ кăмăлпа пурнăçланине палăртрĕ.

Рамиль Гельметдинов индивидуаллă майпа хутса ăшăтас тытăма куçнин сăлтавне çакăн пек ăнлантарчĕ: «Пултарулăх çуртне ăшăтса тăнăшăн çулталăкне 700 пине яхăн тӳлесе тăнă пулсан халĕ Толикассинчи тата Чăрăшкассинчи клубсене ăшăтса тăнăшăн 250 пине яхăн тӳлетпĕр», – терĕ вăл.

Вячеслав Рафинов республикăра вăй илнĕ «Инициативлă бюджет» программа çинчен каласа пачĕ. Çак тĕллевпе республика бюджетĕнчен 2017 çулта 97 млн ытла тенкĕ уйăрнине пĕлтерчĕ, çынсене асăннă программăна хутшăнма чĕнсе каларĕ. «Программа пĕр-пĕр кирлĕ ĕçе – шыв кĕртме, ачапăча площадкисем йĕркелеме, çул сарма тата ыттине пурнăçлама май парать», – терĕ вăл. Аса илтерер: районта кăçал 7 ял тăрăхĕ – Атайкасси, Çĕньял, Ишек, Кăшавăш, Сарапакасси, Чăрăшкасси, Çĕньял-Покровски – конкурсăн 2-мĕш тапхăрĕ витĕр тухнă.

Яланхи пекех, информкунра çынсем влаç органĕсен представителĕсене хăйсене хумхантаракан ыйтусене параççĕ. Чăрăшкассинче пурăнакансем светофор çуккипе çул урлă каçса çӳреме кансĕррине палăртрĕç. Вячеслав Рафинов çак ыйтăва шута илме, тивĕçлĕ ведомствăсене çырупа тухма шантарчĕ.

Депутат Чăрăшкассинчи ФАПа та кĕрсе тухрĕ, унти лару-тăрупа паллашрĕ, çынсемпе калаçрĕ.

МИЛЕНА СЕРГЕЕВА,
АННА ФИЛИППОВА

www.tavanen.ru Сентябрь 22 - 28, 2017 Таван Ен № 37 (10591-10592)

Шкул пур – прихут пуласлăхĕ пулĕ

• ЧИРКҮ ÇУЛĔ

Шупашкар район Депутачĕсен пухăвĕн депутачĕ Юрий Порфирьев пулăшнипе Мăнал салинчи чиркҮ çумĕнче виçĕ хутлă çĕнĕ çурт çĕкленчĕ. Строительство ĕçĕсем 2014 çултанпа пынă. Вадим атте хăй те ыттисемпе пĕрле ĕçленĕ.

Мăнал чиркĕвĕпе вырсарни шкулĕ

Е. Дадюкова сăн ӳкерӳĕ.

Сарă кирпĕчрен купаланă, кăвак тăрăллă çуртра вырсарни шкулĕ кăна мар, священник хваттерĕ, просфор (Турă çăкăрĕ) пĕçермелли вырăн, апатланмалли пӳлĕм, хăна çурчĕ пулать. Çылăх каçарттарма килнĕ çын каçхи служба хыççăн хăна çуртĕнче çĕр каçма пултарать.

Унччен çак вырăнта икĕ йывăç çурт пулнă. Пĕринче Вадим атте пурăннă.

«Вырсарни шкулĕнче хальлĕхе икĕ класс (кашниче 20-шер ача) уçма планланă», – тет Вадим атте. Унта çӳрес текенсенчен сентябрĕн 21-мĕшĕнчен заявленисем йышăнаççĕ. Шупашкарти шкулсенче православи тĕнĕн никĕсĕсем предмета вĕрентекен темиçе учитель тата Вадим атте ачасене ăс-хакăл воспитанийĕ парĕç. Юлашки икĕ çулта строительство ĕçĕсене ытларах вăхăт уйăрма тивнипе занятисене каярах куçарнă. «Кивĕ çуртри апатланмалли пӳлĕмре (трапезная) сĕтелсем пулнă. Унта ачасемпе занятисем ирттернĕ. 3,5 метрлă сĕтел хушшине икĕ енчен ларса тухсан та пурне те вырăн çитместчĕ», – тет Вадим атте.

Ачасем çулла та чиркĕве килсех тăраççĕ. Чупнă-выляна хыççăн чиркĕве чейпе сăйланма кĕрсен настоятель вĕсемпе калаçнă вăхăтрах православи тĕнĕпе паллаштарать. Шăпăрлансем аслисенчен те нумайрах ыйту параççĕ иккен. Çурта ăçта лартмалла, чиркӳре мĕнле япаласем вырнаçнă, турăшсен пĕлтерĕшĕ – çакна тата нумай çĕннине пĕлесшĕн çунаççĕ вĕсем. Нумаях пулмасть пĕр арçын ача велосипедпа килнĕ. Хăйĕн икĕ урапаллă транспортне сăваплас тенĕ вăл.

1893 çулта тунă чиркӳре юсав ĕçĕсем пыраççĕ. ЧиркҮ тăррине, çĕрĕшсе тухнă куполсене нитрит титанпа витнисемпе улăштараççĕ. «Кунта 5 купол хăпартмалла, алтарьте тата пĕрре», – тет Мăналти чиркӳре 5-мĕш çул службăра тăракан Вадим атте. Çак çулсенче чиркҮ сăн-сăпачĕ улшăнсах пычĕ. Настоятель пĕрремĕш çулах алтарьти сĕтел-пукана, хатĕр-хĕтĕре, кантăксене, алăксене улăштарнă. Чылай чӳречĕ çинче кантăксем çитмен, хĕлле сивĕ çил вĕрсе тăнă. Çавна май чиркӳре яланах сивĕ пулнă, халĕ вара шартлама сивĕсенче те ăшă.

«Чиркĕве çӳрекенсем çителĕксĕррипе ыр кăмăллă çынсен пулăшăвĕсĕр прихут укçи-тенкипе кăна юсав ĕçĕсем ирттереймĕн», – тет Вадим атте. Строительствăпа çыхăннă ĕçсене Юрий Порфирьев пулăшнипе туса пынине палăртать вăл. ЧиркҮ тăрри юрăхсăра тухнипе штукатурка та ӳкме пуçланă акă. Çавна май службăра тăракан çынсене хӳтĕлеме сетка карнă. Çутă кĕртмелле, пушар сигнализацийĕ, видеосăнав вырнаçтармалла... Чиркӳре пурнăçламалли юсав ĕçĕ чылай.

Ĕнер вырсарни шкулне савăнăçлă лару-тăрура уçрĕç. Унта райадминистраци пуçлăхĕн тивĕçĕсене пурнăçлакан Владимир Димитриев, Шупашкар районĕнчи депутатсен пухăвĕн депутачĕсем Юрий Порфирьев, Алевтина Исаева, Кăшавăш ял тăрăх пуçлăхĕ Сергей Мульдияров, чиркĕве çӳрекенсем хутшăнчĕç.

Юрий Порфирьев вырсарни шкулне пĕтĕмпех коммуникацисемпе тивĕçтернине палăртрĕ. Автоматизациленĕ тытăм чиркĕве тата вырсарни шкулне хутса ăшăтма май парать. «Никам та эпир çак кун шкула уçассине ĕненместчĕ. Пур ĕçе 4 çулта туса ирттернĕ-çкĕ. Ачасем шкултан ăс-хакăл енчен пуянланса тухччăр – халĕ çакă пирĕн тĕллев», – хушса хучĕ Юрий Васильевич.

Занятисене вырсарникунсенче аслисем те, ачасем те çӳреме пултарнине палăртрĕ Вадим атте.

АНЖЕЛИКА ТИХОНОВА

Стена тĕсĕ...

• ÇИВĔЧ ЫЙТУ

3

Класс япăхран

РФ Патшалăх Думин депутачĕ патне хăйĕн пăшăрханăвĕпе пынă Алексей Охотинпа та çыхăнтăмăр. Вăл лару-тăрăва çаплах сăнлать: «Эпир кабинет ачасене вĕренме юрăхлă маррине куртăмăр – урайĕнчи линолеум унтан-кунтан çĕтĕлнĕ, чӳречĕ кантăкĕсем ваннă, стенасем хитре мар, кăвакăшнă, сывлăшра та кăвакăш шăрши тăрать. Шкул директорĕ пире çулталăк кĕтме каларĕ, кĕркуннехи каникулччен сăмах та пулман. Мĕншĕн пирĕн ачасен кăвакăшлă стеналлă класра вĕренмелле, кăвакăш шăршипе сывламалла? Эпир, ашшĕ-амăшĕ, стена тĕсĕ килĕшменрен мар, ачасем вĕренмелли класс япăхран юсав ĕçĕсем ирттерме йышăнтăмăр».

Стенасем çинче чăннипе те кăвакăш пулнă-и – паян калама йывăр. Пăхсан, юсав ĕçĕсем хыççăн класри лару-тăру япăхах мар пек. Класс ертӳçи пĕлтернĕ тăрăх, çитес вăхăтра кунта класс кĕтесĕ йĕркелеме, компьютерсем вырнаçтарма палăртнă. Паллах, урайĕнче унччен хи линолеумах, унта-кунта саплăксем курăнаççĕ. Чӳречĕ çĕмрĕккине асăрхамарăмăр, улăштарма ĕлкĕрнĕ-ши? Сĕтел-пукан çĕнех мар, Юрий Варсонофьевич шкула валли 7 комплект сĕтел-пукан туянма заявка панине пĕлтерчĕ, вĕсене кĕтеççĕ. Пĕр комплекчĕ çак кабинет валли – шантарчĕ директор.

АННА ФИЛИППОВА

ПИРĔН ЕНТЕШ – ОФИЦЕР

• АСА ИЛЎ

Пирĕн ентеш, Владимир Ильич Шиманов майор кăçал 80 çул тултарчĕ. Вăл 1969 çултанпа Шупашкарти çар чаçĕн почта уйрăмĕн пуçлăхĕ пулнă.

Ашшĕ-амăшĕ тĕпленнĕ вырăн чуна çывăхран вăл Хосантайра çурт лартрĕ. Çак хăтлă ял Ишлей станцинчен çур çухрăм кăнтăралла вырнаçнă. Ял çумĕнчи питĕ тарăн çырман леш енче уй. Иртнĕ ĕмĕр пуçламăшĕнче кунта Янту патĕнчен Василий Осипович Шиманов куçса ларнă. Халĕ ку тĕлте пĕчĕк урам, ăна «Шиман тăвайккийĕ» теççĕ.

Шимановсен 6 ача çитĕнет: Поликарп (кайран вăл Ишлей типографийĕн директорĕнче ĕçленĕ), Елизавета, Антонина, Илья, Петр, Евсений. Ашшĕ Илья ывăлне çырма çывăхнерех çурт лартма пулăшать. Илья Васильевич Окачкассинчи (Яранкасси шутне кĕрет) Александра Кирилловăпа çемье çавăрать. Пĕрремĕш ывăлне вĕсем Владимир(1937 ç.) ят параççĕ, иккĕмĕшне – Вениамин (1939 ç.). Илья Васильевич Ишлейри атă-пушмак çĕлекен артель ăстаçи пулнă. 1942 çулхи сентябрьте вăл вăрçа каять. Тепĕр икĕ уйăхран Альбина çурапа 9 уйăх вăл Кронштадра карап электрикне вĕренет. «Карап чĕри» теççĕ электричество отсекне. Кайран Владимира Владивостока хурал катерĕ çине яраççĕ. Флот хыççăн 4 çул Шупашкарта телеателье тăрăшать. Çав вăхăтра вăл пулас мăшăрĕпе, Галина медсестрапа паллашать.

В.И. Шиманов майор, 1979 çул.

Шимановсем: Василий Осиповичпа мăшăрĕ, вĕсен ачисем Илья (ун хыçĕнче мăшăрĕ Шура пĕчĕк Володьăпа), Лиза тата Петрпа Евсений (малта лараççĕ) 1938 çул.

Александра Никитична (Шура) ачисемшĕн çав тери тăрăшатчĕ. Шкула вĕсем ялан питĕ тирпейлĕ, таса çӳретчĕç, лайăх вĕренетчĕç. «Шкул пахчинче сăнав ĕçĕсем ирттерни, пахча тавра лиственницачăрăш лартни пирĕншĕн ырă вăхăтчĕ. Пирĕн урамран Çĕньял-Покровскинчи шкула çӳреме инçех мар пулин те, асар-писер çанталăкра Трофим Демьянович патне çĕр выртма юлаттăмăр. Сĕтел çине чукун чӳлмекре пĕçернĕ вĕри çĕр улми лартса парса тăраниччен çитеретчĕç пире Яруткинсем», – аса илет Владимир Шиманов.

1956-1960 çулсенче (3 çул та 8 уйах) Владимир Шиманов Тинĕс Çар флотĕнче пулнă. Малпуçлăхĕпе Рудольф Васильевпа унăн çумĕ Елена Смирнова саламларĕç.

Владимир Шиманов хайĕн ашшĕн вилтăпринĕ çинче те пулса курнă. 1980 çулта ăна военкомат Польшăри Хĕрлĕ Хĕрес организацийĕпе çыхăнтарнă. Варшавăран Владимир Ильич электричкăпа Сувалки ятлă хулана çитне. Ăна туризм уйрăмĕн ертӳçи Ян Короба йышăннă, чейпе хăналанă. «Проше, пан Шиманский, цай!» – тесе калатчĕ тет. Кайран совет салтакĕсен çăви çине илсе кайнă. Илья Васильевич Шиманов кĕçĕн сержант танксене аркатакан тупă экипажĕн командир çумĕ, наводчик пулнă. Унăн вилтăприне кайран Сувалки хулине куçарнă. Тепринче ашшĕне пытарнă палăк умĕнче Владимир Шиманов 1989 çулхи Çĕнтерӳ кунĕнче пулнă. Анчах ун чухне çĕршывра пăтăрмахсем пуçланнăран поляксен уяв шухăшĕ пулман. Экскурсовод çеç ниме пăхмасăр ĕçленĕ.

Владимир Ильич патне Мускавра пурăнакан шăллĕ Вениамин килкелесе çӳрет. Харьковри чукун çула электрификацилес енĕпе инженерсем хатĕрлекен вĕрентӳ заведенине пĕтернĕ хыççăн вăл электромонтаж ирттерекен поезд начальникĕ пулса Казахстанра, Туркменистанра, Çĕпĕрте, Инçет Хĕвелтухăçĕнче вăй хунă, Тăван çĕршывшăн нумай ырă ĕç тунă. Вăл хăйĕн ывăлне ашшĕ ячĕпе Илья ят панă. Шимановсен йăмăкĕ Альбина Станьял каччипе çемье çавăрнă. Мăшăрĕпе вĕсем ывăлпа хĕр çитĕнтернĕ. Аля Шупашкарти автомобильсем юсакан заводра ĕçлетчĕ.

Çакăн пек маттур та ырă чунлă çынсемпе пуян пирĕн тăрăх. Çут тĕнче пире пурне те ырă курма тĕрлĕрен май туса парать, ӳркенмелле мар кăна.

ТАМАРА ВЕРЕНДЕЕВА, Çĕньял-Покровски

• ДЕЛА МЕСТНЫЕ

В сентябре во всех образовательных учреждениях Чебоксарского района проведены мероприятия в рамках «Месячника пожарной безопасности».

Сотрудники Отделения надзорной деятельности и профилактической работы по Чебоксарскому району посетили Кугесьскую школу № 1, Кшаушскую, Сятра-Хочехматский детский сад «Дружба», где разъяснили ученикам и воспитанникам правила пожарной безопасности, отработаны практические действия при чрезвычайных ситуациях и пожарах, проведены занятия по соблюдению мер пожарной безопасности и действий в чрезвычайных ситуациях. Как рассказал дознаватель Отделения Сергей Сорокин, в Чувашии в 2017 году зарегистрировано 17 пожаров, причиной которых стала детская шалость. В Чебоксарском районе подобных случаев не зарегистрировано. ■

19 сентября 2017 года в Чебоксарском районе, как и по всей стране, стартовал ежегодный образовательный проект по повышению пенсионной грамотности старшеклассников и студентов.

Начальник Управления ПФР в Чебоксарском районе Алевтина Исаева провела открытый урок для учащихся 9 и 10 классов Кугесьской школы №1. Она рассказала, как формируется будущая пенсия, и почему важно знать это смолоду. Какие ситуации возникают в течение жизни, как они влияют на пенсию ребята узнали с помощью онлайн-симулятора, разработанного Пенсионным фондом России для школьников и студентов.

Ребятам также рассказали об электронных услугах Пенсионного фонда, мобильном приложении и аккаунтах ПФР в социальных сетях. ■

К СЛОВУ

Образовательный проект по обучению молодежи Пенсионный фонд России проводит седьмой год.

На днях свой 90-летний юбилей отметила жительница поселка Сюктерка, ветеран труда, труженик тыла, вдова участника Великой Отечественной войны – Елена Падикова.

С праздником юбиляршу поздравил и глава Вурман-Сюктерского сельского поселения Олег Ерманов. Он зачитал Елене Николаевне поздравительное письмо от имени Президента Российской Федерации Владимира Путина и вручил ей подарок.

В жизни женщины было много трудных испытаний, однако она с честью выдержала их благодаря твердости духа, врожденному оптимизму. В поселении ее знают как отзывчивого и доброжелательного человека. ■

Новости с пригородным акцентом

Причебоксарье

Все любители «тихой охоты» – НА ФЕСТИВАЛЬ!

В лесу рядом с д. Кивсерт-Марги грибов полным-полно

• АКТУАЛЬНО

Вчера, 21 сентября, в Чувашском дворике Музея «Бичурин и современность» состоялись обрядовые театрализованные представления фольклорных коллективов Чебоксарского района.

Обряд «Свадьба» представили творческие коллективы «Шордан» Кодеркасинского дома фольклора, «Тăрăн Ен» Туруновского сельского клуба, Ядринкасинского клуба, обряд «Вхождение в новый дом» – творческий коллектив «Çĕньял» Синьяльского дома творчества, обряд «Проводы в армию» – творческий коллектив «Туслăх» Шоркинского дома фольклора. Как рассказала заведующая Кодеркасинским домом фольклора, руководитель ансамбля «Шордан» Надежда Михайлова, в обряде «Свадьба» были задействованы 30 человек, и он был представлен на суд зрителей впервые.

Напомним, что с 21 до 27 сентября 2017 года Чувашская Республика станет местом проведения яркого и значимого события для туристической жизни региона – «Недели туризма в Чувашии», приуроченного к празднованию Всемирного Дня туризма.

На пресс-конференции для представителей средств массовой информации, состоявшейся в Национальной библиотеке 14 сентября, обсуждались предстоящие события, которые ожидают в течение недели жителей и гостей Чувашии. Заместитель министра культуры, по делам национальностей и архивного дела Чувашской Республики Иван Архипов более подробно ознакомил журналистов с культурной программой Недели туризма в Чувашии. По его словам, состоятся более 60 мероприятий, в их числе круглые столы, семинары, пресс-туры, мастер-классы, фестивали, презентации новых экскурсионных маршрутов, флешмобы. Ключевым событием недели станет расширенное совещание с участием представителей органов власти Чувашской Республики и бизнес-сообщества.

«При подготовке программы организаторы старались включить в нее по максимуму все интересное, которое можно увидеть и в муниципалитетах. Среди самых необычных можно отметить флешмоб «Ура – туристам!», который будет организован при встрече туристов на железнодорожном вокзале и в аэропорту столицы. Первый гастрономический тур для туроператоров «Попробуй чувашское» ознакомит с гостеприимством, культурой и национальными блюдами региона. Участники тура смогут попробовать национальные блюда и напитки, давно ставшие «туристическим брендом» Чувашии», – поделился Иван Петрович. Журналистов очень заинтересовал Грибной фестиваль, который, к слову, проходит сегодня, 22 сентября, в Национальном парке «Чăваш Вăрманĕ» в Шемуршинском районе. Фестиваль станет приятным праздником для всех, кто решил провести осенние выходные на свежем лесном воздухе. Здесь можно будет приобрести и корзинку со свежим урожаем, и заготовки из разнообразных грибов, получить полезные советы и оригинальные рецепты. Начинающим грибникам покажут, где и какие грибы собирать. В завершение урожай каждого любителя «тихой охоты» будет взвешен.

Как рассказал журналистам директор Информационно-туристического и культурного центра Максим Матросов, ежедневно в течение недели в 15.00 для всех желающих Центр будет проводить пешеходную экскурсию по исторической части города Чебоксары. «В рамках этой недели каждый район может заявить о себе и показать наиболее привлекательные для туристов места, новые маршруты, достопримечательности. Мы видим, что все муниципалитеты без принуждения сами активно подключаются к мероприятию, что очень приятно», – отметил Максим Юрьевич.

О том, как рождаются спектакли, жители и гости республики смогут увидеть в презентации экскурсий в закулисье государственных театров. Об этом более подробно участникам пресс-конференции рассказала директор Чувашского государственного театра кукол Елизавета Абрамова. По ее словам, 24 сентября Чувашский государственный театр кукол представит интерактивную экскурсию «Кукла в закулисье», а 26 сентября впервые состоится экскурсия «Мир театра» в Русский драматический театр. «Каждый участник сможет воочию увидеть, как с помощью актеров оживают куклы. Убедиться, что это очень серьезная и сложная работа, а не просто игра. У всех будет возможность померить костюмы, сфотографироваться в них, походить по сцене, в гримерной. Сама экскурсия «Кукла в закулисье» будет бесплатной, нужно будет лишь приобрести билет на спектакль», – поделилась Елизавета Ариевна.

Эксклюзивные экскурсии по музейным фондам состоятся в Чувашском национальном музее который подготовил новые авторские интерактивные экскурсии по своим залам. «В фондохранилищах посетители смогут потрогать старинные экспонаты, которые даже не выставлены в залах, вдохнуть запах старины, окунуться в прошлое», – подчеркнул Иван Архипов.

ЕЛЕНА ДАДЮКОВА

Герои в нашей памяти живут!

• ПАТРИОТИЗМ

18 сентября 2017 года в Чиршкасинской школе им. Л.В. Пучкова состоялись два знаменательных события – открытие долгожданного отремонтированного спортзала и ежегодные соревнования, посвященные погибшему в Чечне выпускнику школы Леониду Пучкову.

По словам директора образовательного учреждения Ирины Гавриловой, в течение летних месяцев в спортзале были покрашены стены, потолок, приведены в надлежащее состояние душевые и раздевалки. На капитальный ремонт ушло более 970 тысяч рублей. Учащиеся школы выступили с задорным танцевальным флешмобом, а также показали свою сноровку и умения в веселой спортивной эстафете.

После обеда в Чиршкасинскую школу стали прибывать учащиеся Янышской, Кшаушской и Ишакской школ для участия в соревнованиях, посвященных памяти Леонида Пучкова. До начала старта перед зданием школы состоялось торжественное открытие мероприятия, где каждый из присутствующих вспомнил о нашем земляке добрым словом, высказал слова благодарности его матери, возложил цветы к мемориальной доске, установленной на здании учреждения.

Никого не оставили равнодушными стихи о Леониде Пучкове и погибшем вместе с ним Александре Егорове ученицы 5 класса одной из школ Урмарского района. Кроме этого ведущие сообщили, что их имена навсегда увековечены на Эльбрусе, где в августе была установлена памятная доска с именами коллег, погибших при исполнении служебных обязанностей.

Военно-спортивное многоборье, проводилось в форме эстафеты, которая включала в себя разборку-сборку автомата Калашникова, снаряжение магазина и разряжение, правильную раскладку знаков различий (воинских званий) по возрастающей и бег вокруг школы. По итогам состязаний третье место заняли ученики Янышской школы, второе и первое – ученики 6 и 10 классов Чиршкасинской школы.

Галина ПУЧКОВА, мать Леонида:

– Из всех троих моих детей Леня был особенным, самым ласковым. Он всегда ко мне относился с особой теплотой. Спустя четыре года после его смерти мы исполнили его заветную мечту – построили двухэтажный дом с балконом. Он мечтал выходить на него и отдыхать. Леня никогда не курил. Небо всегда забирает лучших.

ЯНА МАЙСКАЯ

«Мусорные» дела рассматриваются на месте

• 2017 ГОД – ГОД ЭКОЛОГИИ В РОССИИ

Сбор и утилизация мусора – тема актуальная, ведь она затрагивает каждого из нас. Нередко с утра, выходя из дома, приходится наблюдать не чисто убранные улицы, а разлетевшиеся по всей округе полиэтиленовые пакеты, пластиковые бутылки, бумажки, окурки.

Д. Чергаши. Проверка сотрудником прокуратуры.

С. Сятракасы. До проверки.

С. Сятракасы. После проверки.

Напомним, что Президентом Российской Федерации Владимиром Путиным 2017 год объявлен Годом экологии. Как известно, соблюдение законодательства в сфере охраны окружающей среды является одним из существенных факторов охраны здоровья населения. В связи с этим хочется затронуть эту актуальную тему на примерах, происходящих на территории Чебоксарского района. В социальной сети в группе «Тăван Ен» одна из подписчиков неоднократно сетовала на то, что в д. Чергаши Лапсарского сельского поселения неважно обстоят дела с вывозом мусора. Прокурор Чебоксарского района Зелфинас Карама предложил принять участие в проверке и нам, представителям средств массовой информации. Мы согласились.

В один из будних дней с помощником прокурора Татьяной Барановой мы выехали на территорию вышеуказанного сельского поселения. Еще при въезде в д. Сятракасы на пересечении улиц Светлая и Центральная перед нами предстала ужасающая картина: 2 контейнера для сбора ТБО были переполнены, мусор вокруг разбросан. Увиденное мы зафиксировали на фото. Далее наш путь следовал в д. Чергаши этого же поселения, там нас ожидала та же картина, при въезде в деревню «красовалась» несанкционированная свалка.

Татьяна Юрьевна на месте оформила соответствующие документы, затем по дороге обратно рассказала нам, какие нормы закона в этом случае нарушены, какие меры будут предприняты. По ее словам, в соответствии с Конституцией РФ каждый человек имеет право на благоприятную окружающую среду, обязан сохранять ее, бережно относиться к природным богатствам, которые являются основой устойчивого развития, жизни и деятельности народов, проживающих на территории страны. Проведенной прокуратурой района проверкой установлено, что администрация Лапсарского сельского поселения нарушает требования законодательства.

Как сообщили нам позже, в этот же день на имя главы администрации Лапсарского сельского поселения были внесены представления, в отношении него возбуждено дело об административном правонарушении.

> «В соответствии с Конституцией РФ каждый человек имеет право на благоприятную окружающую среду, обязан сохранять ее, бережно относиться к природным богатствам

Через несколько дней мы с помощником прокурора снова выехали на объект с контрольной проверкой. По пути в Лапсарское сельское поселение Татьяна Юрьевна отметила, что при неисполнении требований прокурор вправе обратиться в суд и обязать администрацию устранить нарушения. По закону меры должны быть предприняты незамедлительно. Прибыв на место, мы убедились, что требования уже были устранены, несанкционированная свалка ликвидирована. В связи с этим необходимости в обращении в суд нет. Мусор вывезен, вокруг контейнеров чисто и убрано.

Подобных нарушений на территории муниципалитета выявлено не мало. В Ишлейском, Сарабакасинском, Шинерпосинском, Атлашевском, Янышском, Кшаушском, Синьяльском, Большекатрасьском, Кугесьском, Лапсарском, Акулевском, Вурман-Сюктерском сельских поселениях тоже по результатам проверок внесены представления об устранении нарушений.

По информации прокуратуры района, в июне 2017 года на территории Синьяльского сельского поселения проведена проверка, в ходе которой установлено, что в селе Синьялы в овраге между домами по ул. Новая, д. 10 и 12 организована несанкционированная свалка отходов производства и потребления. После внесения представления нарушения были устранены.

В июле текущего года около д. Устакасы Синьяльского сельского поселения в лесопосадке была обнаружена несанкционированная свалка твердых бытовых отходов. Нарушение также было устранено.

Как рассказал прокурор Чебоксарского района Зелфинас Карама, в текущем году прокуратурой выявлено в этой сфере надзора более 130 нарушений законодательства. Он отметил, что наиболее распространенными нарушениями являются несоблюдение требований законодательства, связанные с эксплуатацией объектов размещения, утилизации промышленных и бытовых отходов, и запретом несанкционированных свалок.

ЯНА МАЙСКАЯ

В считанные минуты

• ПРОИЗОШЛО В РАЙОНЕ

18 сентября на территории пожарной-спасательной части № 41 п. Кугеси прошли показательные учения по ликвидации последствий дорожно-транспортного происшествия. В тренировках были задействованы и экстренные службы: подразделение ГИБДД, МЧС и скорая помощь.

По замыслу учений в поселке Кугеси произошло столкновение легковых автомобилей. В связи с чем возникла необходимость проведения спасательных работ с использованием спасательного оборудования, эвакуация пострадавших в результате ДТП.

Как рассказал начальник 41 ПСЧ Алексей Шангин, учения проводились с целью отработки вопросов организации взаимодействия между экстренными службами, участвующими в ликвидации последствий ДТП, а также проверки готовности пожарного расчета при проведении аварийно-спасательных работ. «Несмотря на то, что все происходило в режиме реальных событий, спецслужбы сработали в считанные минуты. Ликвидация последствий аварии прошла оперативно, «пострадавшим» своевременно была оказана экстренная медицинская помощь. По итогам совместных учений все службы получили положительную оценку», – отметил Алексей Сергеевич.

Все спецслужбы сработали слаженно

ЕЛЕНА ДАДЮКОВА

МастРа Причебоксарья
Новости с пригородным акцентом

ТОЛЬКО ФАКТЫ

С 14 ПО 20 СЕНТЯБРЯ В ЧЕБОКСАРСКОМ РАЙОНЕ

По данным районного отдела ЗАГС

РОДИЛОСЬ ДЕТЕЙ			УМЕРЛО ЧЕЛОВЕК			
мальчиков	11	22	мужчин 8	средний возраст	66	12
девочек	11		женщин 4	средний возраст	81	

ЗАКЛЮЧЕНО БРАКОВ 13 | СОВЕРШЕНО РАЗВОДОВ 7

ЯЗЫКОМ ЦИФР → В Чувашии функционируют **105** организаций дополнительного образования, в них работает более 3,5 тысяч педагогических работников.

В ЭТОТ ДЕНЬ

24 СЕНТЯБРЯ – ПАМЯТНАЯ ДАТА ВОЕННОЙ ИСТОРИИ РОССИИ. В 1799 году русские войска под командованием Александра Суворова совершили героический переход через перевал Сен-Готард в Швейцарии.

В ЭТОТ ЖЕ ДЕНЬ – МАШИНОСТРОИТЕЛЯ отмечают свой праздник (последнее воскресенье сентября). «Железные кони» сопровождают человека постоянно – это и личный транспорт, и общественный, и сельскохозяйственный.

26 СЕНТЯБРЯ – ПАМЯТНАЯ ДАТА ВОЕННОЙ ИСТОРИИ РОССИИ. В 1914 году русские войска под командованием Николая Иванова разгромили австро-венгерские войска в Галицийской битве.

27 СЕНТЯБРЯ – ДЕНЬ ВОСПИТАТЕЛЯ и всех дошкольных работников. Идея этого праздника – помочь обществу обратить вни-

• ВОПРОС-ОТВЕТ

Трактор тоже транспорт

? Можно ли ездить на тракторе, если лишили водительских прав?

■ *И. ПЕТРОВ, Кугеси*

Андрей КОМАРОВ, юрист:

– Ездить нельзя, человек лишен не «бумажки» под названием «водительское удостоверение», а права управления всеми транспортными средствами. Трактор также является транспортным средством, следовательно, теперь ездить на нем тоже нельзя. В случае, если этот человек все-таки сядет за руль, инспектор ДПС остановит его, ему будет грозить суровое наказание – повторное лишение водительских прав.

В текущем 2017 году для тех водителей, кто совершил повторное нарушение запрета на вождение транспортного средства в нетрезвом виде, законом предусмотрены более жесткие меры наказания:

- штраф 200-300 тысяч рублей;
- денежное взыскание в размере годового/двухгодичного дохода осужденного;
- принудительные работы до 2-х лет;
- обязательные работы до 480 часов;
- тюремное заключение до 2-х лет;
- лишение водительского удостоверения на срок до трех лет в качестве дополнительного наказания. ■

Бесплатный сыр – в мышеловке

• ВАЖНО ЗНАТЬ

В последнее время часто приходится слышать о том, что гражданам пожилого возраста навязывают услуги по диагностике пластиковых окон.

По информации территориального отдела Управления Роспотребнадзора по Чувашской Республике - Чувашии в г. Новочебоксарск, в квартиру к жильцам приходят представители какого-либо предпринимателя и предлагают бесплатно провести диагностику окон.

В итоге выявляется множество проблем с окнами, заключается договор подряда на ремонтно-профилактические работы на сумму до 18 тысяч рублей. Жильцы оплачивают треть стоимости договора и только потом понимают, что данный договор им не выгоден.

При обращении к исполнителю с требованием о расторжении договора потребителю отказывают в возврате внесенной им предоплаты, ссылаясь на то, что на эту сумму исполнитель фактически уже понес расходы. Гражданину предлагают забрать у исполнителя подготовленный по размерам заказа материал на сумму предоплаты.

«Согласно закону потребитель вправе отказаться от исполнения договора о выполнении работ в любое время при условии оплаты исполнителю понесенных им расходов, – сообщила специалист-эксперт Наталия Петрова. – При этом исполнитель обязан предоставить кассовый или товарный чек на покупку материалов, перечень выполненных работ. Если же договор заключен и исполнитель отказывает в возврате денег, потребитель может отстоять свои права в судебном порядке».

Территориальный отдел рекомендует пожилым гражданам перед заключением договора проконсультироваться с родными и близкими. ■

ГОРОСКОП НА НЕДЕЛЮ

СЕНТЯБРЬ 25 - ОКТЯБРЬ 1

У **ОВНОВ** благоприятное время, чтобы влюбиться или укрепить возникшую романтическую связь. Не совершайте необдуманные покупки.

У **ТЕЛЬЦОВ** плодотворной будет творческая и физическая работа. Главное – не допускать чрезмерной беспечности в денежных вопросах.

У **БЛИЗНЕЦОВ** уязвима нервная система, из-за нервозности и спешки возможны травмы, могут пострадать руки и плечи.

РАКАМ придется с головой погрузиться в трудовую деятельность, несмотря на летнюю атмосферу. Работа обещает быть выгодной.

Тяга **ЛЬВОВ** к разнообразию может выразиться в увеличении трат на одежду, средства ухода за внешностью, на развлечения и поездки.

ДЕВАМ следует беречь сердечно-сосудистую систему, избегать физических перегрузок и негативных эмоций, особенно в конце недели.

ВЕСЫ занимаются творчеством, спортивной или научной деятельностью, то сейчас для них наступает время побед, расширения горизонтов.

У **СКОРПИОНОВ** неплохо пойдет творческая работа. Могут возникнуть трудности с реализацией плодов вашего творчества.

СТРЕЛЬЦАМ нельзя перегружать сердечно-сосудистую систему, избегайте страстей, способных привести к нарушению здоровья и травмам.

КОЗЕРОГАМ придется потрудиться. Исполнительность и трудолюбие принесут свою выгоду. Сейчас благоприятное время для посещения врача.

Стремление **ВОДОЛЕЕВ** создать в доме уют может привести к недовольству своим материальным положением.

Даже если **РЫБЫ** не больны, необходимо заняться профилактикой. Позитивное отношение к жизни укрепит ваше здоровье.

Те для детОк

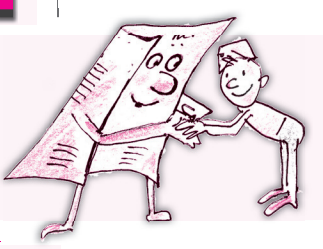

Советы от Самоделкина

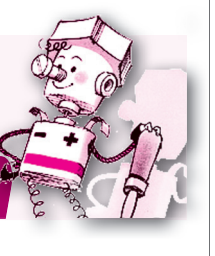

Кроссворд-загадка

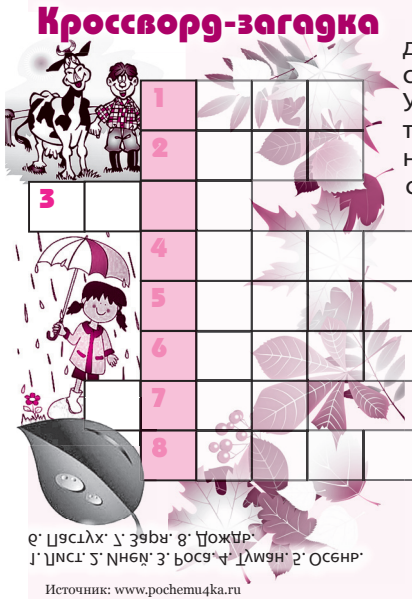

1. Никто его не пугает, а он дрожит. 2. Не снег, не лед, а серебром деревья уберет. 3. Утром бусы засверкали, всю траву собой заткали, миллионы их, но все ж в сундучок не соберешь. 4. Ложился на поля …, гусей крикливых караван тянулся к югу (по Пушкину). 5. Листья падают с осин, мчится в небе птичий клин. Когда это бывает? 6. На утренней заре … не гонит уж коров из хлева (по Пушкину). 7. Встает … во мгле холодной, на нивах шум работ умолк (по Пушкину). 8. Крупно, дробно зачастило и всю землю намочило. ■

Источник: www.pochemu4ka.ru

Осень – прекрасное время для творческой фантазии! Поделки из сухих листьев, желудей, шишек понравится делать каждому ребенку, ведь их очень легко мастерить. Чтобы сделать такие аппликации, нужны только сами листья, клей, пластилин и картон.

С самого раннего возраста необходимо учить детей правилам дорожного движения.

Воспитатель Надежда Семенова Кугеського детского сада «Крепыш» в рамках месячника «Зеленый огонек» подготовила проект «Наш друг светофор». Дети группы «Непоседы» в игровой форме изучали правила поведения на проезжей части, знакомились с сигналами светофора и дорожными знаками, учились правильно переходить дорогу. В завершение дети совершили путешествие в Простоквашино, где закрепили полученные знания и помогли коту Матроскину быть внимательным и осторожным на дороге.

Продолжается акция «Посади дерево и сохрани его», к которой присоединились воспитатели и дети Атлашевского детского сада «Золушка».

Дети старшей группы «Степашка» ознакомились с художественными произведениями о деревьях и кустарниках, отгадывали загадки. Воспитатель провела с ними беседу о том, как нужно беречь природу, не загрязнять ее. 15 сентября дети совместно с воспитателями Галиной Федоровой и Анастасией Михайловой отправились в парк отдыха в п. Новое Атлашево и посадили деревья, внесли большой вклад в зеленое будущее нашей планеты.

Т ТЕЛЕСЕРИАЛ
ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ФИЛЬМ
Д ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ФИЛЬМ
М Мультфильм

Понедельник 25 сентября

1 КАНАЛ
5.00 Доброе утро
9.00, 12.00, 15.00, 0.00, 3.00 Новости
9.20, 4.20 Контрольная закупка
9.50 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.15, 15.15, 17.00 Время покажет **16+**
13.55 Давай поженимся! **16+**
16.00 Мужское / Женское **16+**
18.00 Вечерние новости
18.45 На самом деле **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.35 Т ОТЛИЧНИЦА 16+
23.25 Вечерний Ургант **16+**
0.15 Т ПЕТЛЯ НЕСТЕРОВА 12+
2.25, 3.05 ХМЕСТО НА ЗЕМЛЕ 16+

РОССИЯ 1
5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
9.55 О самом главном **12+**
11.40, 14.40, 17.40, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т СВАТЫ 12+
13.00, 19.00 60 Минут **12+**
14.55 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир **16+**
21.00 Т БЛАГИЕ НАМЕРЕНИЯ 12+
23.15 Специальный корреспондент **16+**
1.55 Т ВАСИЛИСА 12+

ЧТВ
5.07-5.10, 5.35-5.41 Вести-Чăваш ен
6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00-9.55 Пирĕн фондран. Чăваш драма театрĕ **100** çул тултарнă тĕле. Артист шăпи. Ефим Никитин
11.40-11.55 Вести-Чăваш ен
14.40-14.55 Вести-Чувашия
17.40-18.00 Вести-Чăваш ен
20.45-21.00 Вести-Чувашия

НТРК ЧУВАШИИ
6.00 Бухты барахты **6+**
6.30, 14.00 Мысли вслух **16+**
7.30 Стеклянный дом **12+**
8.00 О, кăна керсе курмалла. Виктор Петров **16+**
10.30 Çерем çинчи çиçĕм. Чăваш патшалăх çамрăксен театрĕн спектаклĕ **6+**
12.30 Яш, чух самрак чух! **12+**
13.00, 18.30 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ
13.05, 13.35, 20.15 Я люблю Чувашию **6+**
13.30, 19.30 Республика. Информационная программа
15.00, 23.00 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ **12+**
15.05 IT не обойти **12+**
15.30, 23.30 Республика. Информационная программа **12+**
15.40 ХНАРСПИ 12+
18.00, 2.30 Республика в деталях **12+**
19.00, 3.00 Экономика в деталях **12+**
20.00 Сделано в Чувашии **12+**
20.30 Учим чувашский **12+**
21.00, 0.00 Родники России **2017 12+**

НТВ
5.00, 6.05 Т АДВОКАТ 16+
6.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
7.00 Деловое утро НТВ **12+**
9.00, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
11.15 Т ЛЕСНИК 16+
13.25 Обзор. Чрезвычайное происшествие
14.00, 16.30 Место встречи
17.00 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
19.40 Т ПЁС 16+
23.50 Итоги дня
0.20 Поздняков **16+**
0.30 Т АГЕНТСТВО СКРЫТЫХ КАМЕР 16+
1.10 Место встречи **16+**
3.05 Как в кино **16+**

Вторник 26 сентября

1 КАНАЛ
5.00 Доброе утро
9.00, 12.00, 15.00, 0.00, 3.00 Новости
9.20, 4.20 Контрольная закупка
9.50 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.15, 15.15, 17.00 Время покажет **16+**
13.55 Давай поженимся! **16+**
16.00 Мужское / Женское **16+**
18.00 Вечерние новости
18.45 На самом деле **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.35 Т ОТЛИЧНИЦА 16+
23.25 Вечерний Ургант **16+**
0.15 Т ПЕТЛЯ НЕСТЕРОВА 12+
2.25, 3.05 ХДЕРЕВО ДЖОШУА 16+

РОССИЯ 1
5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
9.55 О самом главном **12+**
11.40, 14.40, 17.40, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т СВАТЫ 12+
13.00, 19.00 60 Минут **12+**
14.55 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир **16+**
21.00 Т БЛАГИЕ НАМЕРЕНИЯ 12+
23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым **12+**
1.55 Т ВАСИЛИСА 12+

ЧТВ
5.07-5.10, 5.35-5.41 Вести-Чăваш ен
6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00 Ирхи тĕпел
9.40-9.55 Аса ил-ха, салтак. Премьера
11.40-11.55 Вести-Чăваш ен
14.40-14.55 Вести-Чувашия
17.40-18.00 Вести-Чăваш ен
20.45-21.00 Вести-Чувашия

НТРК ЧУВАШИИ
6.00, 15.00, 23.00 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ **12+**
6.30, 15.30, 23.30 Республика. Информационная программа **12+**
7.00, 13.35 Сделано в Чувашии **12+**
7.15, 13.05 Я люблю Чувашию **6+**
7.30, 0.30, 5.30 Учим чувашский **12+**
8.00, 18.00 Яш, чух самрак чух! **12+**
8.30 Республика в деталях **12+**
9.00 Родники России **2017 12+**
13.00, 18.30 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ
13.30, 19.30 Республика. Информационная программа
14.00 Çапла пултăр! **12+**
15.05 Ылтăн çупçерен **12+**
15.40 ФЛЕЙТАПА КАЛАМАЛЛИ МАНĂÇА ТУХНĂ КĔВĔ. Чăвашла куçарнă фильм **12+**
19.00 IT не обойти **12+**
20.00 Открытый город **12+**
20.30 Приложение силы **12+**
21.30, 0.00, 3.30 Синяя-синяя речка. Спектакль **12+**
1.00 Казачья застава **12+**
2.00 Пехил **12+**
2.30 Уçă калаçу **12+**

НТВ
5.00, 6.05 Т АДВОКАТ 16+
6.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
7.00 Деловое утро НТВ **12+**
9.00, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
11.15 Т ЛЕСНИК 16+
13.25 Обзор. Чрезвычайное происшествие
14.00, 16.30 Место встречи
17.00 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
19.40 Т ПЁС 16+
23.50 Итоги дня
0.20 Т АГЕНТСТВО СКРЫТЫХ КАМЕР 16+
1.00 Место встречи **16+**
2.55 Квартирный вопрос

Среда 27 сентября

1 КАНАЛ
5.00 Доброе утро
9.00, 12.00, 15.00, 0.00, 3.00 Новости
9.20 Контрольная закупка
9.50 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.15, 15.15, 17.00 Время покажет **16+**
13.55 Давай поженимся! **16+**
16.00 Мужское / Женское **16+**
18.00 Вечерние новости
18.45 На самом деле **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.35 Т ОТЛИЧНИЦА 16+
23.25 Вечерний Ургант **16+**
0.15 Т ПЕТЛЯ НЕСТЕРОВА 12+
2.25, 3.05 ХПРЯНОСТИ И СТРАСТИ 12+

РОССИЯ 1
5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
9.55 О самом главном **12+**
11.40, 14.40, 17.40, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т СВАТЫ 12+
13.00, 19.00 60 Минут **12+**
14.55 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир **16+**
21.00 Т БЛАГИЕ НАМЕРЕНИЯ 12+
23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым **12+**
1.55 Т ВАСИЛИСА 12+

ЧТВ
5.07-5.10, 5.35-5.41 Вести-Чăваш ен
6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00 Экология природы и души. Видеофильм. Премьера
9.20-9.55 Пирĕн фондран. Чăваш драма театрĕ **100** çул тултарнă тĕле. Халăх хĕрĕ. Нина Яковлева
11.40-11.55 Вести-Чăваш ен
14.40-14.55 Вести-Чувашия
17.40-18.00 Вести-Чăваш ен
20.45-21.00 Вести-Чувашия

НТРК ЧУВАШИИ
6.00, 15.00, 23.00 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ **12+**
6.30, 15.30, 23.30 Республика. Информационная программа **12+**
7.00, 14.00 Открытый город **12+**
7.30 Приложение силы **12+**
8.30, 15.05 Пехил **12+**
9.00, 15.35 Синяя-синяя речка Спектакль **12+**
11.00, 20.30 Такие же **12+**
11.30 Уçă калаçу **12+**
12.00 Казачья застава **12+**
13.00, 18.30 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ
13.05, 13.35, 20.15, 5.45 Я люблю Чувашию **6+**
13.30, 19.30 Республика. Информационная программа
14.30 Учим чувашский **12+**
18.00 Республика в деталях **12+**
19.00 Литература тĕпелĕ **12+**
20.00 СпортСити **12+**
21.00, 0.00, 3.30 ВУНĂ НЕГР АЧИ. Чăвашла куçарнă фильм **12+**
0.30, 3.00 Большое сердце **12+**
1.00 НаоБУМ **12+**
1.30 Литература тĕпелĕ **12+**
2.00 Комфортный город **12+**
2.30 Сиплĕ те тутлă **12+**

НТВ
5.00, 6.05 Т АДВОКАТ 16+
6.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
7.00 Деловое утро НТВ **12+**
9.00, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
11.15 Т ЛЕСНИК 16+
13.25 Обзор. Чрезвычайное происшествие
14.00, 16.30 Место встречи
17.00 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
19.40 Т ПЁС 16+
23.50 Итоги дня
0.20 Т АГЕНТСТВО СКРЫТЫХ КАМЕР 16+
1.00 Место встречи **16+**
2.55 Дачный ответ

Четверг 28 сентября

1 КАНАЛ
5.00 Доброе утро
9.00, 12.00, 15.00, 0.00, 3.00 Новости
9.20 Контрольная закупка
9.50 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.15, 15.15, 17.00 Время покажет **16+**
13.55 Давай поженимся! **16+**
16.00 Мужское / Женское **16+**
18.00 Вечерние новости
18.45 На самом деле **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.35 Т ОТЛИЧНИЦА 16+
23.25 Вечерний Ургант **16+**
0.15 Т ПЕТЛЯ НЕСТЕРОВА 12+
2.25, 3.05 ХЧЕТЫРЕ СВАДЬБЫ И ОДНИ ПОХОРОНЫ 16+

РОССИЯ 1
5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
9.55 О самом главном **12+**
11.40, 14.40, 17.40, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т СВАТЫ 12+
13.00, 19.00 60 Минут **12+**
14.55 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир **16+**
21.00 Т БЛАГИЕ НАМЕРЕНИЯ 12+
23.15 Поединок **12+**
1.20 Т ВАСИЛИСА 12+

ЧТВ
5.07-5.10, 5.35-5.41 Вести-Чăваш ен
6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00 Семейный портрет в интерьере. Михалики
9.20 Личные деньги
9.30-9.55 Алран кайми
11.40-11.55 Вести-Чăваш ен
14.40-14.55 Вести-Чувашия
17.40-18.00 Вести-Чăваш ен
20.45-21.00 Вести-Чувашия

НТРК ЧУВАШИИ
6.00, 15.00, 23.00 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ **12+**
6.30, 15.30, 23.30 Республика. Информационная программа **12+**
7.00 СпортСити **12+**
7.15, 8.00, 13.35 Я люблю Чувашию **6+**
7.30 Такие же **12+**
8.30 Республика в деталях **12+**
9.00, 15.35 ВУНĂ НЕГР АЧИ. Чăвашла куçарнă фильм **12+**
11.30, 15.05 Литература тĕпелĕ **12+**
12.00, 14.30 Комфортный город **12+**
12.30, 18.00 Большое сердце **12+**
13.00, 18.30 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ
13.05 Сиплĕ те тутлă **12+**
13.30, 19.30 Республика. Информационная программа
14.00 НаоБУМ **12+**
19.00, 1.30 Правительственная связь **12+**
20.00 Местное самоуправление **12+**
20.30 Здоровая Республика **12+**
21.00, 3.00 Çерем çинчи çиçĕм. Чăваш патшалăх çамрăксен театрĕн спектаклĕ **6+**
0.00, 5.00 Батальон моей Родины **12+**
1.00 День перемен **12+**
2.00 Аван-и **12+**
2.30, 4.35 Кил ăшши **12+**

Пятница 29 сентября

1 КАНАЛ
5.00 Доброе утро
9.00, 12.00, 15.00 Новости
9.20, 5.30 Контрольная закупка
9.50 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.15, 15.15, 17.00 Время покажет **16+**
13.55 Давай поженимся! **16+**
16.00 Мужское / Женское **16+**
18.00 Вечерние новости
18.45 Человек и закон **16+**
19.50 Поле чудес **16+**
21.00 Время
21.30 Т ГОЛОС 12+
23.25 Вечерний Ургант **16+**
0.20 Городские пижоны. Стинг **16+**
1.25 Рерберг и Тарковский. Обратная сторона Сталкера

РОССИЯ 1
5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
9.55 О самом главном **12+**
11.40, 14.40, 17.40, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т СВАТЫ 12+
13.00, 19.00 60 Минут **12+**
14.55 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир **16+**
21.00 Аншлаг и Компания **16+**
0.05 ХЛАБИРИНТЫ СУДЬБЫ 12+

ЧТВ
5.07-5.10, 5.35-5.41 Вести-Чăваш ен
6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00 Туристический маршрут
9.30-9.55 Чăваш халăх юррисем
11.40-11.55 Вести-ПФО
14.40-14.55 Вести-Чувашия
17.40-18.00 Вести-Чăваш ен
20.45-21.00 Вести-Чувашия

НТРК ЧУВАШИИ
6.00, 15.00 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ **12+**
6.30, 15.30, 0.00 Республика. Информационная программа **12+**
7.00, 13.05 Местное самоуправление **12+**
7.30, 14.00 Здоровая Республика **12+**
8.00, 13.35 Я люблю Чувашию **6+**
8.30 И в шутку, и всерьез **6+**
9.00, 15.35 Çерем çинчи çиçĕм Чăваш патшалăх çамр?ксен театрĕн спектаклĕ **6+**
11.00, 17.30 Батальон моей Родины **12+**
12.00 День перемен **12+**
12.30, 14.30 Аван-и **12+**
13.00 Республика. Хыпарсен кăларăмĕ
13.30, 19.30 Республика. Информационная программа
15.05 Кил ăшши **12+**
18.30, 23.00 Эрне. Хыпарсен тишкерĕвĕ **12+**
20.00 В гостях как дома **12+**
20.30 Бухты барахты **6+**
21.00, 0.30, 3.00 Виктор Петров култарать, **60** çул та тултарать! Юбилей концерчĕ
1.30 Туслăх йывăçĕ **12+**
2.00 Время вкуса **12+**
2.30 Яш, чух çамрăк чух! **12+**

Суббота 30 сентября

1 КАНАЛ
6.00, 10.00, 12.00, 15.00 Новости
6.10 ХСЛУЧАЙ С ПОЛЫНИНЫМ
6.10 ХДВА ФЕДОРА
8.00 Играй, гармонь любимая!
8.45 Смешарики. Спорт
9.00 Умницы и умники **12+**
9.45 Слово пастыря
10.15 К **100**-летию Юрия Любимова. Человек века **12+**
11.20 Смак **12+**
12.15 Идеальный ремонт
13.15 Т А У НАС ВО ДВОРЕ... 12+
15.20 А у нас во дворе... **12+**
18.00 Вечерние новости
18.15 Кто хочет стать миллионером?
19.50, 21.20 Сегодня вечером **16+**
21.00 Время
23.00 Короли фанеры **16+**
23.50 ХДРУГАЯ ЖЕНЩИНА 16+
1.50 ХМОЙ КУЗЕН ВИННИ

РОССИЯ 1
4.40 Т НЕОТЛОЖКА-2 12+
6.35 М Маша и Медведь
7.10 Живые истории
8.00, 11.30 Вести. Местное время
8.20 Россия. Местное время **12+**
9.20 Сто к одному
10.10 Пятеро на одного
11.00, 14.00 Вести
11.50, 14.30 Т ЧУЖОЕ СЧАСТЬЕ 12+
20.00 Вести в субботу
21.00 ХДОБЕЖАТЬ ДО СЕБЯ 12+
0.40 ХНОЧНОЙ ГОСТЬ 12+

ЧТВ
8.00-8.20 Вести-Чăваш ен
8.20-9.20 Юратнăран
11.30-11.50 Вести-Чувашия

НТРК ЧУВАШИИ
6.00 Эрне. Хыпарсен тишкерĕвĕ **12+**
7.00 Республика. Информационная программа **12+**
7.30, 20.30 В гостях как дома **12+**
8.00, 17.00, 5.00 Бухты барахты **6+**
8.30 Я люблю Чувашию **6+**
9.00 Виктор Петров култарать, **60** çул та тултарать! Юбилей концерчĕ
12.30, 5.30 Время вкуса **12+**
13.00, 0.00 ÇĔЛЕН ТЫТАКАН. Чăвашла куçарнă фильм **16+**
15.00, 3.00 Хĕрарăмсен уявĕ ячĕпе! Концерт **12+**
17.30, 22.30 Каçхи тĕл пулу **12+**
18.00, 23.00 Хыпарçăсем **12+**
19.00 Ырă кăмăлпа **12+**
19.30, 2.00 След в истории **12+**
20.00, 2.30 Мысли вслух **12+**
21.00 Ах, чĕре чĕрем! Концерт **12+**

Воскресенье 1 октября

1 КАНАЛ
6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 ХСЛУЧАЙ С ПОЛЫНИНЫМ
8.10 Смешарики. ПИН-код
8.25 Часовой **12+**
8.55 Здоровье **16+**
10.15 Непутевые заметки **12+**
10.35 Честное слово
11.25 Фазенда
12.15 К юбилею Олега Ефремова. Ему можно было простить все **12+**
13.20 ХТРИ ТОПОЛЯ НА ПЛЮЩИХЕ
14.50 Шоу Филиппа Киркорова Я
17.30 Я могу!
19.25 Лучше всех!
21.00 Воскресное Время
22.30 Клуб Веселых и Находчивых. Встреча выпускников– **2017** г **16+**
0.45 ХСАМБА 12+

РОССИЯ 1
4.55 Т НЕОТЛОЖКА-2 12+
6.45 Сам себе режиссёр
7.35 Смехопанорама
8.05 Утренняя почта
8.45 Местное время. Вести-Москва. Неделя в городе
9.25 Сто к одному
10.10 Когда все дома
11.00, 14.00 Вести
11.20 Праздничный концерт
13.00 Смеяться разрешается
14.20 ХПЛАСТМАССОВАЯ КОРОЛЕВА 12+
18.00 Удивительные люди-**2017 12+**
20.00 Вести недели
22.00 Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым **12+**
0.30 Спутник. Русское чудо **12+**
1.30 Т СЛЕДСТВИЕ ВЕДУТ ЗНАТОКИ

ЧТВ
8.45-9.25 Вести-Чувашия. События недели

НТРК ЧУВАШИИ
6.00 Ах, чĕре чĕрем! Алексей Шадриков концерчĕ **12+**
7.30 В гостях как дома **12+**
8.00, 16.00 Время вкуса **12+**
9.00 Эрне. Хыпарсен тишкерĕвĕ **12+**
9.50 Республика. Столичные новости **12+**
10.00 Ырă кăмăлпа **12+**
10.30 Хыпарçăсем **12+**
11.30 Сиплĕ те тутлă **12+**
12.00, 22.30 Танцевальный фейерверк. Концерт **6+**
14.00, 0.00 ПОПУГАЙЛĂ ХĔРАРĂМ. Чăвашла куçарнă фильм **12+**
16.30 Мысли вслух **12+**
17.00 След в истории.**12+**
17.30, 5.30 Каçхи тĕл пулу **12+**
18.00, 2.00 Икĕ Типшĕм **12+**
20.30, 4.00 ХВĂРМАНА ЮЛНА ÇАМРĂКЛĂХ 12+

ХЫПАР ХĂНАР

РАЙОНТИ ТĔП БИБЛИОТЕКĂРА ЭКОЛОГИ ҪУЛТАЛĂКНЕ ХАЛАЛЛАСА

«Пĕл, упра, хӳтĕле» темăпа урок-викторина иртнĕ. Вăйă программи пуçланиччен библиотекарьсем Кӳкеçри шкул-интернат воспитанникĕсене экологипе çыхăннă çивĕч ыйтусемпе паллаштарнă. Ачасем Хĕрлĕ кĕнекен пĕлтерĕшĕ, сайра тĕл пулакан чĕр чун тата ӳсен-тăран çинчен пĕлнĕ. Тăван тавралăха пурин те упрамаллине ăса хывнă.

Çакăн хыççăн вĕренекенсем экологи вăййинче хаваспах хутшăннă. Палăртнă вăхăтра вĕсен чĕрĕ тата чĕрĕ мар япалана палăртакан сăмахсене икĕ юпана пайламалла пулнă. Ачасем чĕр чун тыткаларăшĕпе çыхăннă ыйтусене хуравланă, çут çанталăк çинчен калакан тупмалли юмахсен тупсăмне пĕлнĕ. Чи хастаррисене пылак парнесем парса савăнтарнă. ■

Мускавра «Таганка актерĕсен туслăхĕ» театр сцени çинче К.В.Иванов ячĕллĕ Чăваш академи драма театрĕн «Пысăк гастролĕсем» иртеççĕ. Вĕсене театра никĕсленĕренпе 100 çул çитнине халлланă.

Гастрольсем сентябрĕн 20-мĕшĕнче И.С. Максимов-Кошкинскин «Вĕри юнлă çемçе чун» спектаклĕпе уçăлнă. Унăн режиссерĕ – СССР халăх артисчĕ Валерий Яковлев. Спектакльте пĕтĕм труппа хутшăннă. Ĕнер Раççей тĕп хулинче пурăнакансене артистсем М.Карягинăн «Куккуклă сехет» спектаклĕпе савăнтарнă. Паян чăваш драма театрĕн гастролĕ В.Николаевăн «Пихампар чунĕ манра» спектаклĕпе вĕçленет. ■

Апашри клуб-музейра кашни кунах ачасем шашкăлла выляма пухăнаççĕ. Сентябрĕн 18-мĕшĕнче кунта шашка турнирĕ иртнĕ. ■

«Çулăмран тухсан алла кăранташ тытаттăм»

ШупашкART

Николай Тарасов хăйне ирĕклĕ художниксен йышне кĕртет. Ун пек пĕр шухăшлă ӳнерçĕсен пысăках мар пĕрлешĕвĕ те пур. Никама та пăхăнмаççĕ вĕсем. Хăсем тĕллĕн çӳресе ӳкереççĕ, пухăнса пĕр-пĕр курав та йĕркелеме пултараççĕ. Тата мĕнпе пуян вĕсен пурнăçĕ, мĕнпе илĕртӳллĕ вăл – çакăн пирки вун-вун ӳнер ĕçĕн авторне хăйне каласа тарар-ха.

Н. Тарасов

– Николай Павлович, художник пулас ĕмĕт хăçан çуралнă сирĕн?

– Ача чухнех. «Айта, кайрăмăр!» – тесе кукка ывăлĕ хуларан килсен мана çут çанталăка ӳкерме илсе тухатчĕ. Ӳнерçĕ пĕлĕвĕн никĕсне вăл алла илме пулăшнă тесен те йăнăш пулмĕ. Шкул пĕтерсен И.Я. Яковлев ячĕллĕ педагогика институчĕн ӳнерпе графика факультетне çул тытрăм. Вĕренме кĕрекенсем нумайччĕ, пĕр вырăна 6 çын таранах. Студентсен йышне лекеймерĕм. Ачасем ДОСААФа чĕнчĕç, çапла çĕнĕ çулччен водитель удостоверенийлĕ пултăм. Çуркунне салтака кайма ят тухрĕ – Афганистана лекрĕм.

– Афганистанри служба сирĕншĕн унти хирĕçтăрусен тапхăрĕпе тӳр килнине пĕлетпĕр эпир…

– 1983-1985 çулсенче пулнă эпĕ унта. Салтак атти тăхăнсан чи малтан штаб çумĕнче çыруçăра тăнă. Кайран авиаци топливине турттарнă. Краççын машинисене вертолетсем ертсе пыратчĕç, анчах та вĕсем пур пĕрех хӳтлĕхсĕр. Моджахедсем шăпах топливо турттаракансене тапăнма тăрăшатчĕç. Машинăна хыпса илме пĕр вут хĕлхемĕ те çителĕклĕ. Çакăн пек чухне малта тата хыçалта пыракан машинăсене тивертсен пĕтĕм колонна çунма пуçлать. Тамăкри пекех… Телее, Турă мана çакăнтан сыхларĕ.

– Салтакра та эсир алла кăранташ тытмасăр пултарайман…

– Топливо турттарса килсен кĕтнĕ вăхăтра блокнот туртса кăлараттăм та тавралăха – танксене те, самолетсене те – ӳкереттĕм. Документлисем те пур. Пĕтĕмпех упранса юлнă.

– Çар билетне илсен аслă шкула вĕренме кĕнех эсир.

– Афганистанран август уйăхĕнче кăна таврăнтăм. Шкул пасарне кайрăм. Акварель сăрисене туянтăм. «Пуçламалла-ха, пăрахмалла мар», – тесе ӳкерсе пăхрăм. Салтака кайиччен калăпланă картинăсемпе танлаштартăм – аптăрамасть пек туйăнчĕ. Пединститутран вĕренсе тухсан Канаш районĕнчи Çеçпĕл ячĕллĕ Шăхасан шкулĕнче труд, черчени, рисовани предмечĕсене вĕрентрĕм. Пĕрре каç кӳлĕм ĕç хыççăн Çеçпĕл Мишшин сăнне калăплама пуçларăм. «О, Çеçпĕл макăрать!» – ирпе методистсем çапла калаçнине илтрĕм. Сăрăсем куç патĕнчен куççуль пек пухăнса юхса аннă иккен…

Район художникĕ пулнă май культура çуртĕнче тĕрлĕ уяв валли сцена хыçĕсем йĕркеленĕ.

Мăшăрланса Кӳкеçе куçса килсен шкул-интернатра ĕçлерĕм. Унта пултаруллă ачасем пурччĕ. «Сурхури юмахĕ» конкурсра интернат-шкулта вĕренекен 10 ачан ĕçне Шупашкарта тăратрăмăр, вĕсенчен 5-шĕ Мускава çитрĕç. Америкăри ыр кăмăллăх общество организацийĕ пĕр ачан картинине Атлантăри курава çитернĕ…

– Паян эсир картинăсем кăна ӳкеретĕр…

– Çапла, преподаватель ĕçне пăрахнăранпа картинăсем калăплатăп. Мĕн чухлĕ нумайрах ĕçлетĕн, çавăн чухлĕ лайăхрах пулаççĕ вĕсем.

– Мĕнле тема çывăх сире?

– Ытларах пейзажпа ĕçлетĕп. Çут çанталăка тухсан тăван тавралăха ӳкеретĕп. Картина çинче çут çанталăкра тĕл пулакан пĕр-пĕр вырăна ӳкернĕ чухне хăвăнтан мĕн те пулин хушатăнах. Сăмахран, пĕр йывăçа ӳкеретĕн, теприне ӳкерместĕн. Композицие художник хăйĕн шухăшне те хушать. Шăп та лăп калăп пек ӳкерсе илмест. Çар темипе натюрмортсем тăватăп.

– Картинăсене мастерскойра е пленэрта ӳкеретĕр?

– Хваттерте пĕр пӳлĕме çакна валли ятарласа уйăрнă. Унта кантăка уçсан шăршă кĕмест. Тепĕр чухне алла киçтĕк тытсан эрнипех калаçма манса каятăн. Художник шăплăхра калăплама юратать. Хăвна ху юрласа илесси те пулать. Паллах, пейзажа çут çанталăка тухса çӳремесĕр ӳкереймĕн. Хитре вырăн тупсан тăп чарăнса тăратăн та пăхатăн, пăхатăн… Ӳкерсе хуратăн. Акă нумаях пулмасть яла кайса килтĕм. Уялла утнине курсан çынсем мĕн туса çӳретĕн тесе ыйтмаççĕ. Картина ӳкерме тухнине пурте пĕлеççĕ. Хăш чухне çут çанталăкăн пĕр-пĕр пайне кăна илетĕп, тепĕр чухне кирлĕ пулĕ.

– Пĕр картина валли вăхăт мĕн чухлĕ уйăратăр?

– Тĕрлĕрен. Акă пĕрне çур кунта тунă. Хавхалану кирлĕ, çакăн чухне алă хăех пырать. Картина тăвасси сăрăсем хурасси кăна мар-çке. Ун çине пĕрре пăхнă хыççăн татах та пăхас килмелле. Композицип сюжета пурнăçа кĕртмесен вара ун пек картинăна айккине илсе хурасси çеç юлать.

Пысăк картинăра, çынсен сăнĕсене ӳкерме тивсен вăхăт нумайрах кирлĕ. Кашни çынна тупмалла, шухăшласа кăлармалла. Сăмахран, арçын ача ĕçлет: унăн сăнпуçне, шăм-шакне чăн пурнăçри пек ӳкерсе кăтартмалла. Нимĕн те манмалла мар.

«Киле таврăнни», 1984 ç.

– Художник пулма талант кирлĕ е çак ăсталăха вĕренме те пулать-и?

– Чи малтанах пултарулăх, талант пĕлтерĕшлĕ. Тăрăшулăхсăр та май килмест. Ӳкерсе ларни кăна марçке ку. Çут çанталăка илсе тухмалла. Ăçтан пуçламалла тетĕр-и? Ĕçе кӳлĕнсенех ача çухалса кайма та пултарать. Пĕлĕтрен пуçлатăн та çĕрне тупатăнах. Пейзаж ӳкернĕ чухне тĕрлĕ сăрă сĕмĕ усă курмалла. Хăшпĕр ӳнерçĕ картинине пăхсан палитрине ăçтан тупнăши тесе тĕлĕнетĕн. Ăна пур художник та кăтартасшăнах мар. Пăхатăн та ахаль тĕссемех, палитрăра вара тĕлĕнмелле сăрă сĕмĕсем.

– Халĕ чылай çын картинăпа кăсăкланать, туянакан та нумай. Кăмăла каяканнине Интернетра тупса принтерпа çапса кăларма та пулать-çке-ха…

– Пичетлесе кăларма пулать паллах. Анчах этеме оригинал, чăн-чăн ĕç кăна витĕм кӳрет. Сăн ӳкерчĕк, Интернет, принтерпа çапса кăларни картина вăй-хăватне çын патне çитереймеççĕ.

АНЖЕЛИКА ТИХОНОВА

Н. Тарасов – çарта

ДОСЬЕ

Николай Павлович ТАРАСОВ, педагог, ирĕклĕ художник

çуралнă: 1965 çулта мартăн 9-мĕшĕнче

ăçта: Канаш районĕнчи Катек ялĕнче

ят-сум: «Интернационалист-çар çыннине тав туйăмĕллĕ Афган халăхĕнчен», «Çарти паттăрлăхшăн», «Ветерансен юхăмне пулăшу кӳнĕшĕн», «Афганистанри çар ĕçĕсем вĕçленнĕренпе 25 çул çитнине асăнса» медальсем тата ыт.те.

СĂМАХ МАЙ

Николай Павлович Америкăра, Голландире, Германире, Атлантăра, унта пурăнакан ентешсене вĕсем ыйтнипе Чăваш Ен пейзажĕсене ӳкерсе панă.

▶ АРÇЫН АЧА АСЛИПЕ ЮНАШАРАХ ЛАРНĂ ИККЕН. ХУМХАННИПЕ ХĔРАРĂМ ÇАКНА АСĂРХАЙМАН.

Ача транспорт пайĕ мар,

ăна парковкăра ан хăвар!

• ХĂРУШСĂРЛĂХ

Хăйсен ĕçĕсемпе «пилĕк минутлăха» тухса ачана транспортра пĕччен хăварнинче чылай ашшĕ-амăшĕ япăххине нимĕн те курмасть. Çак кĕске вăхăтрах темле лару-тăру та сиксе тухма пултарасси асра та çук тейĕн.

2017 çулхи июль уйăхĕнчен РФ çул-йĕр правилисене кĕртнĕ улшăнусем вăхăтлăха чарăннă машинăра 7 çул тултарман ачана пĕчĕн хăварма чараççĕ. Аслăрах ачасене пĕчĕкреххисене пăхмашкăн транспортра хăйсем тĕллĕнех хăварни те правилăна пăсни пулать. Çул-йĕр правилисен 12.8 пункчĕпе килĕшӳллĕн çул çитмен ачасен машинăра аслисемпе (18 çул тултарнисемпе) кăна юлма юрать. Çак улшăнусене Раççей Правительстви çирĕплетнĕ.

Вĕсене Кӳкеçре пурăнакан çул çитмен икĕ ача амăшне асра тытсан та пăсман пулĕччĕ. Ачисене машинăра хăйсем тĕллĕн лартса хăварни – райадминистрацин çул çитменнисемпе тата вĕсен прависене хӳтĕлессипе ĕçлекен комиссин черетлĕ ларăвĕнче сӳтсе явмалли сăлтав çакăнпа сыхăнасса пĕлнĕ пулсан-и? Иртнĕ уйăхри ĕç-пуçа паян ним пулман пек аса илет. Вăл кун вара пĕртте кулăшла пулман-ха. Çул çитмен хĕрне тата 3 çулти ывăлне машинăн хыçалти ларкăчĕ çинче хăварса çӳп-çап пăрахма тухнă хĕрарăм. Аслине шкула уроксене кĕме хушнă. Таврăнсан багажнике уçса унти япаласене малти ларкăч çине хунă чухне кăна транспортра никам та çуккине асăрханă. Ачисене хăйсем тĕллĕн хăварнăранпа çак самантчен мĕн чухлĕ вăхăт иртнине калама хĕн. Темиçе минут – çапла ĕнентерет хĕрарăм хăй.

Кĕçĕнни асли хыççăн ерсе шкула кĕнĕ тесе хĕрарăм вĕрентӳ заведенине васканă. Класа пуçа чиксе ун-кун пăхкаланă – ывăлĕ çук. Хĕрарăм ача çухални çинчен полицие шăнкăравласа пĕлтернĕ. «Ывăлу аппăшĕпе занятисене кĕчĕ-çке», – тенĕ пăлханнипе коридорта енчен-енне ыткăнакан çамрăк амăшне пĕри. Арçын ача аслипе юнашарах ларнă иккен. Хумханнипе хĕрарăм çакна асăрхайман. Çапла йĕрке хуралçисем киличченех тупăннă шăпăрлан.

Комисси членĕсен хĕрарăма малашне ачисене пĕр çеккунтлăха та куçран вĕçертме юраманни пирки асăрхаттарма тиврĕ.

Статистикăна тишкерсен синкерсенчен çурринче ашшĕ-амăшĕ ачисене машинăра ятарласа пĕччен хăварманни, анчах та çакăн хыççăнах вĕсем пирки манса кайни курăнать.

Машинăра чылай вăхăт ларакан ачана мĕнле хăрушлăх кĕтет?

▶ *Çулла ачана ăшă минретме, хĕлле шăннипе унăн ӳт-пӳ температури чакма пултарать.*

Редакции сăн ӳкерчĕкĕ

ЯВАПЛĂХ

Патшалăх автоинспекцийĕн ĕçченĕсем 7 çултан кĕçĕнрех ачана тăракан машинăра 18 çул тултарман çынсăр хăварнине тупса палăртсан водителе РФ КоАПĕн 12.19 статйипе (1-мĕш пай) административлă яваплăх – асăрхаттару е 500 тенкĕлĕх штраф – пама пултараççĕ.

▶ *Ача кантăка хăпартмалли механизмпа тата хăрушсăрлăх пиçиххийĕпе тĕрĕс мар усă курса пăвăнма пултарать.*

▶ *Енчен те водитель транспорта алă тормозĕ çине лартмасан вăл вырăнтан тапранма пултарать.*

▶ *Машинăна тăратма юраман çĕрте хăварсан эвакуатор ăна ачапах илсе кайма пултарать. Тонировкăллă кантăксем витĕр ăна уйрăмах асăрхама хĕн.*

▶ *Транспорта вăрлама куç хывнă хурахсем салонри ачана хăратма пултараççĕ.*

▶ *Алă тормозне çĕклесси, газ пускăчне пусасси, хăвăртлăха куçарасси е машинăна тапратасси пĕчĕк ачасемшĕн те шăл çемми.*

МИЛЕНА СЕРГЕЕВА

СĂМАХ МАЙ

7-11 çулти ачасене транспортра автокреслосăр, тытса чаракан тытăмпа (хатĕрпе) усă курса е хăрушсăрлăх çыххийĕпе лартса çӳреме юрать, 11 çул тултарман ачана малти ларкăч çинче – автокреслора кăна.

А. Тихонова сăн ӳкерчĕкĕçем

«Курнă, пĕлетĕп, анчах каламастăп!»

• АСТĂВĂМ

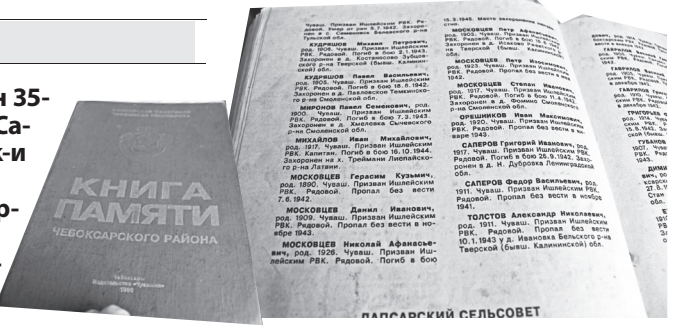

«Таван Ен» хаçатăн 35-мĕш номерĕнче «Санăн аслаçу ячĕ çук-и кунта? Пăх-ха...» статьяра Таван çĕршывăн Аслă вăрçинче Сычевск хулинчи Астăвăм уйăнче тирпейлесе пытарнă 384 ентеш-салтакăн, вĕсенчен 41-шĕ – Шупашкар районĕнчен, вил тăрисене тупни пирки çырса пĕлтернĕччĕ. Сычевск хулинче паттăрăн çапăçса вилнĕ ентешсен тăванĕсем статья кун çути курнă хыççăн тепĕр кунпех шăнкăравларĕç.

Таван çĕршывăн Аслă вăрçинче пуçне хунă Павел Семенович Мироновăн кĕçĕн йĕкĕреш ывăлĕсем пурăнаççĕ-ха. Александр тата Яков Ярăскассинчех тĕпленнĕ. Александр хуçалăх тытать. Яков ашшĕ килĕнчех юлнă. Çулĕсем самаях пулнипе тухсах çӳреймест. «Ача чухне хĕрлĕ йĕрлĕ извещени килчĕ. Хыпарсăр çухалнă тенине илтнĕччĕ...» – тет Александр Павлович ашшĕ çинчен мĕн те пулин ас туса илме тăрăшса.

Павел Миронов вăрçа вăл пуçланнă çулах тухса кайнă, килĕнче тăватă пĕчĕк ывăлĕ юлнă унăн. Александр Семенович вăл вăхăтра икĕ çулти ача кăна пулнă, ашшĕ сăнне ас тумасть. Шел те, Павел Семеновичăн сăн ӳкерчĕкĕçем те пулин сыхланса юлман. «Атте шăллĕ Яков Семенович вăрçăран тавăрăннăччĕ. Пĕчĕкрех кĕлеткеллĕ старикчĕ вăл. Атте ун майлăрах пулнă пуль тесе пăхаттăмăр тете çине», – тет Александр Павлович. Ашшĕ вăрçăран килетех-ха тесе шанса пурăннă ачисем. Кĕтнĕ. Ун пек тĕслĕхсем пулаланă-çке. Вилнĕ тесе хут килнĕ, салтак вара тепĕр темиçе çултан тĕрĕс-тĕкелех таврăннă.

Павел Семенович Миронов 1900 çулта Ярăскассинче çуралнă. Ишлей район военкомачĕ салтака чĕнсе илнĕ. 1943 çулхи мартăн 7-мĕшĕнче Смоленск облаçĕнчи Сычевск районĕнчи Хмелевка ялĕнче пытарнă – çапла çырнă ун çинчен Шупашкар районĕн астăвăм кĕнекинче.

Ял çыннисем «Таван Енре» пĕр ялти çыннăн хушаматне курсан хаçата тăванĕсене кайса кăтартнă. «Шăллăм хаçатне çырăнса илет-ха, куçлăхĕ çуккипе вуласах каймасть», – тет Александр Павлович. Таван ашшĕ тупăннине пĕлсен савăннă вĕсем. Ара, унччен ашшĕ çинчен тĕплĕнрех ыйтса пĕлес тесе военкомата пĕрре мар шăнкăравланă, архивра пĕр сехет кăна мар ирттернĕ. Анчах çулне-шывне тупайман.

«Кăшаваршра Леонид Павлович Эткеров пирĕн аттепе пĕрле вăрçăра пулни çинчен калатчĕ. Халĕ çĕре кĕнĕ вăл. «Эпĕ курнă, пĕлетĕп, анчах та каламастăп», – тетчĕ вăл атте мĕнле вилнине ыйтса пĕлме тăрсан. Ыйтса та, пуплесе те, килне те кайса пăхрăм – пур пĕрех каламарĕ. Темле вăрттăнлăх пулнă-тăр тесе те шухăшласа пăхрăм, – тет Александр Павлович. – Ăна вăл хăйĕнпе пĕрле илсе кайрĕ».

Мироновсем аслашшĕн ятне ĕмĕрлĕхех упраса хăварма палăк лартнă çĕрте хăйсен тӳпине хывма хатĕрри çинчен пĕлтерчĕç. Гранит палăксем вырнаçтармашкăн республикăран 83 пин тенкĕ кĕтеççĕ.

Афган, Çурçĕр Кавказ çĕрĕсенчи вăрçă вучĕ витĕр тухнă ветерансем районти интернационалистсене-çар сыннисене, Çурçĕр Кавказри хирĕçтăрусене хутшăннă ентешсене асăнса Кӳкеç поселокĕнчи Мухтав аллейинче палăк-комплекс вырнаçтарма укçа-тенкĕ пухнăччĕ. Вăрçăран таврăнайман асатте-кукаçисен ас тăвăмне упраса Сычевск хулинче ятран гранит палăк вырнаçтарма вара вăл çак кунсенчех кирлĕ – кĕтме вăхăт çук. Çавăнпа та пухнă 9 пине яхăн тенке вĕсем иртнĕ эрнере Смоленска куçарса пачĕç.

Паллană хушамата асăрхасан редакци вулакана 2-21-88 телефон номерĕпе шăнкăравласа пĕлтерме ыйтать.

ЧР Культура министерстви çине тăнипе паян республика сыннисем – Таван çĕршывăн Аслă вăрçи вăхăтĕнче Сычевскра пуç хунă ентешсен 52 тăванĕ – Смоленск облаçĕнче Астăвăм хăмине вырнаçтарнă чухнехи мероприятисене хутшăнма тухса каяççĕ.

АНЖЕЛИКА ТИХОНОВА

• РЕЙД

Парăм – арăм-и?

кăнтăра пĕччен ямасть

Самолет кĕç-вĕç хускалмалла – вĕçев залĕнче вара транспорт полицийĕн ĕçченĕсем граждансене документ кăтартма ыйтаççĕ: вĕсен тĕлĕшпе суд йышăнăвне пурнăçламалли производствăсем çук-и?

Шупашкарти аэропортра Раççей ШĔМĕн транспорт çинчи чăваш лини пайĕ Федерацин суд приставĕсен Чăваш Республикинчи службипе пĕрле «Парăмçă» профилактика операцийĕ шайĕнче çакнашкал рейдсене кулленех йĕркелет. Ку хутĕнче вĕсем Мускава тата Анапăна каякан рейссемпе çула тухакан 600 пассажира тĕрĕсленĕ. Рейд пурнăçламалли 9 производствăна вырăнтах вĕçлеме май панă. Кунсăр пуçне 10 парăмçăн ĕçпе тивĕçтерекенĕн йĕрĕ çине ӳкнĕ. Ку вăл – Раççейĕн кăнтăр енĕнче пысăк объект строительствипе сыхăннă подрядчик. Унта вăй хуракансен парăмĕсене ĕç вырăнĕнче шыраса илме постановленисене ярса панă та ĕнтĕ.

ШĔМĕн транспорт çинчи чăваш лини пайĕн МИХсемпе ĕçлекен инспекторĕ Ирина Васильева транспорт полицийĕн рейд кунĕнче кăнтăра Чăваш Енри 440 специалист тухса кайнине пĕлтерчĕ. Вĕсем Краснодар крайĕнчи пысăк объектсен строительствине хутшăнаççĕ.

ТАТЬЯНА МАЙОРОВА

ШУТА ИЛМЕ

Раççей ШĔМĕн транспорт çинчи чăваш лини пайĕ штрафсемпе, налогсемпе, алиментсемпе, кредитсемпе çыхăннă парăм пирки мобильлĕ приложени урлă та, Патшалăх пулăшăвĕсен пĕрлехи порталĕ çинче те пĕлме май пуррине аса илтерет.

ООО «ТМ»
ПРОИЗВОДИМ И ДОСТАВЛЯЕМ БЫСТРО, КАЧЕСТВЕННО, С ГАРАНТИЕЙ
ПРОФНАСТИЛ
ДЛЯ КРЫШ И ЗАБОРОВ оцинкованный и с полимерным покрытием разных цветов
МЕТАЛЛОЧЕРЕПИЦА «МОНТЕРРЕЙ»
Производство на новом современном оборудовании
Изготовление по размерам Заказчика, а также:
■ доборные элементы на заказ; ■ трубы профильные
■ крепеж в ассортименте; ■ евроштакетник для забора цветной металлический
ЗАЯВКИ ПО ЗВОНКУ. ОПЛАТА ПРИ ДОСТАВКЕ.
89524659723; 89290427904;
тел/факс: 8(83174) 2-86-05.
ЭЛ. ПОЧТА: ooo-tm1@mail.ru, САЙТ: profil-tm.ru
ДОСТАВКА 1000 рублей
07-60

Кредитная помощь и консультация на выгодных условиях,
☎ 8 (495) 929-71-07
08-49

Коллегия юридической защиты
Юридическая помощь по возврату водительских удостоверений. ДТП.
Возврат по амнистии уже лишенных прав. Официально.
Тел.: 8-800-35-01-002. Звонок бесплатный!
05-04

Кольца колодцев ж/б
D-0.7; 1.0; 1.5.
●Бурение колодцев и скважин.
●К/б блоки от производителя 20х20х40, 30х20х40, 12х20х40.
●Доставка.
Т.: 8-902-327-82-52.
01-73

ПАМЯТНИКИ от 2000 рублей
АО «Базальт» г. Чебоксары, ул. Гладкова, д. 7.
предлагает ПАМЯТНИКИ, КРЕСТЫ ИЗ МРАМОРНОЙ КРОШКИ, ЧЕРНОГО ГРАНИТА, СЕРОГО И БЕЛОГО МРАМОРА.
● Столики, скамейки, ограды, венки.
● СКИДКИ, РАССРОЧКА ПЛАТЕЖА. ГАРАНТИЯ.
ДОСТАВКА И УСТАНОВКА. БЕСПЛАТНОЕ ХРАНЕНИЕ.
☎ 8 (8352) 56-29-68.

МКК АВА-Финанс
Займы на выгодных условиях
☎ 8-966-249-48-48
п. Кугеси, ул. Шоссейная, 13
02-11
09-15

Пластиковые окна от оконного завода
СКИДКИ ДО 50%
Летние суперскидки.
От 2800 руб.
ЗА ДЕРЕВЕНСКОЕ ОКНО.
Утепленные в 3 стекла.
Вызов замерщика бесплатно.
8-927-668-69-55.
06-63

ООО «Агрохолдинг «ЮРМА» требуются:
- грузчик - электромонтер
- кладовщик - разнорабочие
Заработная плата от 20 000 руб
Служебный транспорт, льготное питание.
Отдел кадров:
50-76-96, 8-917-078-78-48
08-40

МОДУЛЬНАЯ РЕКЛАМА 1 кв. см. – от 32 руб.

Уважаемые жители и гости Кугеси!
ПРИГЛАШАЕМ на выставку-продажу, а так же
БЕСПЛАТНО ПРОВЕРИТЬ ЗРЕНИЕ
И ЗАКАЗАТЬ ОЧКИ СО СКИДКОЙ 5%*
скидка до 20% школьникам и студентам
25 СЕНТЯБРЯ
с 10.00 до 15.00
в Центре культуры и досуга
по адресу: ул. Шоссейная, д. 17
подробности акции по тел.: 8 917 651 21 21
Лицензия №ФС-99-03-002797 от 11.04.12г. выдана Федеральной службой по надзору в сфере здравоохранения и социального развития
ИМЕЮТСЯ ПРОТИВОПОКАЗАНИЯ НЕОБХОДИМА КОНСУЛЬТАЦИЯ СПЕЦИАЛИСТА
*ИП Михайлов А.В. Серия 21 № 001503960 от 26 октября 2004г.
реклама
09-26

27 сентября в ЦДК п. Кугеси с 9 час. до 18 час.
ГРАНДИОЗНАЯ РАСПРОДАЖА
шуб, шапок, дубленок а также мужских курток. Возможна безналичная оплата банковской картой.
Кредит. Рассрочка на месте от банка Ренессанс кредит.
Принеси старую шубу и получи скидку 5000 руб при покупки новой.
09-24

Сдаем в аренду офисное помещение площадью 23,7 кв. м. на 6 этаже редакционно-издательского комплекса «Дом печати»: г. Чебоксары, пр. И. Яковлева, 13. Охрана. Видеонаблюдение. Парковка. Здание телефонизировано, интернет - оптиковолоконные линии связи. Цена 176 руб/кв.м. НДС нет. Стоимость аренды не включает коммунальные платежи. Тел.: 67-15-51, 20-10-85 в раб. дни с 8-00 до 17-00.

ОХРАННИКИ. Вахта 15/15, 30/15.
Прямой работодатель. Проживание, лицензирование, авансирование.
З/п от 40000 р.
г. Москва, м. Братиславская, ул. Люблинская, д. 151.
Т.: 84951505298, 88007758029 - бесплатный вызов.
09-23

Окна, двери, потолки. Дешево
☎ 8-962-599-65-62.
08-29

СУТАТПĂР ПРОДАЕМ

06-42. Продаю гравмассу, песок, щебень, бой кирпича и бетона, цемент М-400, М-500. Доставка. Тел.: 8-927-849-76-75.

09-01. Гравмассу, песок, щебень, торф. Недорого. Доставка. Тел.: 8-927-850-39-81.

08-22. Организация продает щебень, гравмассу (ОПГС), песок речной. Возможна доставка. Тел.: (8352) 574-281, 573-383, 8-903-358-36-23.

08-25. Ячмень, пшеницу. Доставка. Тел.: 8-927-868-35-63.

09-28. Тюкованные сено и солома. Тел.: 8-919-660-31-08.

ТУЯНАТПĂР КУПИМ

05-14. Куплю КРС. Дорого. Тел.: 8-961-344-03-82.

07-03. Корову, бычка, телку, овец. Тел.: 8-905-342-39-43.

05-38. КРС, свиней, лошадей. Тел.: 8-902-327-56-06.

08-61. Радиодетали, платы, приборы СССР. Тел.: 8-962-599-08-26.

ПУЛĂШУ УСЛУГИ

06-43. Строительство домов и бань под ключ. Кровельные и отделочные работы, обшивка фасадов. Кладка, фундаменты. Заборы. Срубы. Тел.: 8-927-667-03-55.

ÇĔР ЗЕМЕЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

09-27. ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ СОБРАНИЯ О СОГЛАСОВАНИИ МЕСТОПОЛОЖЕНИЯ ГРАНИЦ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА.

Кадастровым инженером ООО «ЦКиП», Александровым Михаилом Валериановичем (№ 36705 в гос.реестре) ЧР, г. Чебоксары, ул. Кадыкова, д. 11, кв. 338, E-mail: ckip21@mail.ru, 89373900536, в отношении земельного участка с К№ 21:21:231601:157, расположенного по адресу: ЧР, Чебоксарский район, Кшаушское с/пос, сдт Нива, уч. 157, выполняются кадастровые работы по уточнению местоположения его границ.

Заказчиком кадастровых работ является Иванова Н. В., контактный телефон: 89278542403, почтовый адрес: ЧР, г. Чебоксары, Эгерский бульвар, д. 8, кв. 11.

Собрание заинтересованных лиц по поводу согласования местоположения границы состоится по адресу: ЧР, г. Чебоксары, пр. Тракторостроителей, д. 11 оф. 313, 23 октября 2017 г. в 10 часов 00 минут.

С проектом межевого плана можно ознакомиться по адресу: ЧР, г. Чебоксары, пр. Тракторостроителей, д. 11 оф. 313.

Обоснованные возражения о местоположении границ земельного участка после ознакомления с проектом межевого плана принимаются только в письменной форме в течение 30 дней с момента опубликования настоящего извещения по адресу: 428000, ЧР, г. Чебоксары, ул. Кадыкова, д. 11, кв. 338.

Смежный земельный участок с правообладателями которого требуется согласовать местоположение границы: К№ 21:21:231601:158, а также все заинтересованные лица. При проведении согласования местоположения границ при себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность, а также документы о правах на земельный участок.

09-29. Администрация Синьял-Покровского сельского поселения Чебоксарского района Чувашской Республики сообщает о предоставлении гражданам и юридическим лицам в собственность или аренду земельного участка из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся в муниципальной собственности площадью 126 740 кв.м с кадастровым номером 21:21:000000:7230 для сельскохозяйственного производства. Местонахождение земельного участка: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Синьял-Покровское сельское поселение. Заявления о заключении договора принимаются администрацией Синьял-Покровского сельского поселения Чебоксарского района до 22.10.2017 г. по адресу: 429520, Чувашская Республика, Чебоксарский район, д. Пархикасы, ул. Садовая, д. 1. Телефон для справок (8-83540) 2-95-06; 2-95-20.

• ПРАВОПОРЯДОК

18 СЕНТЯБРЯ НА ЗАСЕДАНИИ КОМИССИИ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ ПРАВОНАРУШЕНИЙ ПРОЗВУЧАЛО ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПО ОБЪЕДИНЕНИЮ ВСЕХ КАМЕР, НАХОДЯЩИХСЯ В ОБЩЕСТВЕННЫХ МЕСТАХ, В ЕДИНУЮ СЕТЬ. Его озвучил заместитель начальника ОМВД РФ по Чебоксарскому району Андрей Рябов. По его словам, действующий аппаратно-программный комплекс «Безопасный город» не развивается с 2015 года. Для этого необходимо разработать технический проект. Это даст возможность объединить 200 камер, что даст возможность отслеживать незаконные действия в пределах всего района. Две камеры на протяжении трех месяцев не работают, добавил Андрей Витальевич. На очередном заседании Собрания депутатов района выделено 50 тысяч рублей на закупку антитеррористического досмотрового оборудования (ручных металлодетекторов) для обеспечения безопасности на массовых мероприятиях во всех сельских поселениях муниципалитета. ■

• К 90-ЛЕТИЮ ЧЕБОКСАРСКОГО РАЙОНА

Момент открытия памятника павшим воинам в д. Чиганары, 1975 г. На фото А. Лепин

Таван Ен

Учредитель (соучредители): Министерство информационной политики и массовых коммуникаций Чувашской Республики, Автономное учреждение Чувашской Республики «Редакция газеты «Тăван Ен» Министерства информационной политики и массовых коммуникаций Чувашской Республики

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Чувашской Республике - Чувашии 05 октября 2012 г. **ПИ № ТУ 21-00231.**

Газета распространяется в Чебоксарском районе, гг. Чебоксары и Новочебоксарск, а также в райцентрах Чувашской Республики

Выходит по пятницам на чувашском языке, с подачей некоторых материалов на русском.

Гонорар выплачивается только за материалы, написанные по заказу редакции. Рукописи, фотографии, рисунки не возвращаются и не рецензируются. Опубликованные мнения не всегда совпадают с точкой зрения редакции. За достоверность материалов ответственность несут авторы. Редакция не вступает в переписку с читателями. За содержание рекламы ответственность несет рекламодатель.

При подготовке материалов использованы информация и фотографии с сайта администрации Чебоксарского района, официального портала органов власти Чувашии www.cap.ru, и сайта «Российской газеты».

Подписной индекс газеты **54820**

Адрес редакции и издателя: **АУ «Редакция газеты «Тăван Ен» Мининформполитики Чувашии**
429500, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Шоссейная, 13
E-mail: **tavan-en21@yandex.ru** Сайт: **www.tavanen.ru**
Факс: 8(83540) **2-21-88, 8(8352) 20-10-85**

Тел. для справок – 8 (83540) **2-12-59**. | ***Отделы:*** новостей и общественной жизни – **8 (83540) 2-21-88,** | местного самоуправления, социальной политики и организационно-массовой работы – **8 (83540) 2-21-88, 8 (8352) 20-10-71,** | рекламы и подписки – **8 (83540) 2-12-59,** | бухгалтерия – **8 (8352) 20-10-85,** | гл. редактор – **8 (83540) 2-21-88, 8 (8352) 20-10-85.**

Прием объявлений и рекламы, подписка с 8.00 до 17.00
E-mail: **tavanen@mail.ru** **Тел.:** 8(83540) **2-12-59**

И.о. главного редактора **В.А. ВЫШИНСКАЯ**

Дежурный по номеру **А.В. ТИХОНОВА**

Материалы, обозначенные знаком Ⓟ, а также в рубриках «Саламлатпăр», «Тав тăватпăр», публикуются на платной основе.
© Перепечатка или иное воспроизведение материалов без письменного разрешения редакции запрещена.

Печать офсетная.
Объем 3,0 печ. л.
Время подписания в печать: по графику – 18.00, фактически – 17.30 21.09.2017 г.
Дата выхода в свет: 22.09.2017 г.

Тираж **2640 экз.**
Заказ № 3191
Номер отпечатан в ОАО «ИПК Чувашия» 428019, Чебоксары, пр. И. Яковлева, 13.

Цена свободная

Чи паха парне мĕн хак?

▶уйрăм çынсемшĕн – 500 тенкĕ; ▶предприяти-организацисемшĕн – 600 тенкĕ; ▶сăн ӳкерчĕк 100 тенкĕ. Квитанципе 40% йӳнĕрех.

Хĕлле пулă тытса ăмăртаççĕ, çулла – утă çулса

• СЫВĂ ПУРНĂÇ

Ылтăн кĕркунне вара пурне те вун тăваттăмĕш хут наци кросне пуçтарчĕ

Сывă пурнăç йĕркине хисеплекенсем иртнĕ шăматкун пысăк спорт уявне тухрĕç. Шăп кăнтăрла тĕлне Раççейĕпех «Наци кросĕ» çăмăл атлетика чупăвĕ старт илчĕ.

Тĕп хуламăрта Атăл юханшывĕ хĕрринче иртнĕ ăмăртăва 16 пин çын хутшăннă. Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев спорт уявĕ пур çынна та пĕр тĕллевпе пĕрлештернине, çакă ватти те, вĕтти те сывă пурнăç йĕркине пăхăнса пурăннине çирĕплетнине палăртнă. «Спорта юратакансем ĕçре те хастар, вĕсем çитĕнӳсем патне ăнтăлни куç кĕрет», – тенĕ вăл. Олимп чемпионĕсем, спорт ветеранĕсем ыттисемшĕн яланах ырă тĕслĕх пулнине палăртнă Михаил Игнатьев. Регион Пуçлăхĕ республикăн паллă спортсменĕсене алла çыхмалли сехетсемпе чысланă.

Спорт уявне Шупашкар район çыннисем те хапăл тусах хутшăнчĕç. Кашни ял тăрăхĕнче тенĕ пекех иртнĕ чупусем ял çыннине урама тухма хистерĕç. Кӳкеçри «Улăп» спортпа сывлăх центрĕ умĕнче физкультурăна кăмăллакансем, спортсменсем уйрăмах йышлă пухăнчĕç. Вĕсен хушшинче çамрăксем, ача садне çӳрекенсем курăнни пушшех савăнтарчĕ. Чупăва уçнă май ЧР Патшалăх Канашĕн вице-спикерĕ Альбина Егорова, ЧР Патшалăх Канашĕн депутачĕ Вячеслав Рафинов, Шупашкар район пуçлăхĕ Андрей Николаев, райадминистраци пуçлăхĕн тивĕçĕсене пурнăçлакан Владимир Димитриев, Чăваш Республикин пресса фестивалĕнче çемье командисен хушшинче çĕнтерӳçĕ ятне тивĕçнĕ Родионовсен çемйи пурне те ăнăçлă старт сунчĕç.

Андрей Николаев район çыннисене «Наци кросне» хастар хутшăннăшăн тав турĕ. Альбина Егорова чупăва профессионалсемпе тан спорта юратакансем те тухнине палăртрĕ. Çакăн пек ăмăртусенче ачасем спортпа туслă пулнин пĕлтерĕшне ăнланаççĕ, паллă спортсменсем пек çитĕнӳсем тума ăнтăлаççĕ.

Владимир Димитриев иртнĕ шăматкун муниципалитет хăйĕн чысне тивĕçлипе хӳтĕленине, ветерансем «Спортри вăрăм ĕмĕр» республика фестивальне хутшăнса 3-мĕш вырăн йышăннине палăртрĕ. Çавăн пекех Кӳкеç лицейĕн команди Туапсе хулинче çак кунсенче иртекен Президент спорт вăййисене ăнăçлă хутшăнасса шаннине те пĕлтерчĕ вăл. Владимир Павлович Родионовсен тата Башкировсен çемйисене çемьери йăла-йĕркене чĕртсе тăратнăшăн тата аталантарнăшăн, сывă пурнăç йĕркине халăхра сарнăшăн администраци ятĕнчен тав хучĕсемпе чысларĕ. Атайкасси ял тăрăхĕнчи Башкировсен çемйи юлашки çулсенче Шупашкар район чысне хӳтĕлесе Республикăри çемье спорт вăййисенче, ял спорт вăййисенче, спорт прессин фестивалĕнче малти вырăнсене йышăннă. «Ывăлăм Александр самбо енĕпе Шупашкарта иртнĕ республика ăмăртăвĕнче чемпион ятне тивĕçрĕ, Çĕрпӳ хулинче иртнĕ регионсен хушшинчи ăмăртура призер пулчĕ, кăçал Кӳкеçре йĕлтĕрпе чупассипе район чемпионатĕнче 1-мĕш вырăн йышăнчĕ», – тет амăшĕ Ольга Башкирова сывăх çыннисен çитĕнĕвĕсемпе мăнаçланса. «Таван Ен» хаçат парнисемшĕн иртнĕ эстафетăра та Башкировсен çемйи пĕрре мар пьедестал çине хăпарчĕ. Атайкасси ял тăрăхĕнче хĕлле – пулă тытассипе, Физкультурник кунĕ тĕлне – ял тăрăх вăййисем, çулла – утă çулассипе ăмăртусем иртеççĕ. Спортпа çакăн пек çывăх туслашсан, паллах, çитĕнӳсем вăрах кĕттермеççĕ.

Ӳт-пĕве хĕртсе хатĕрленнĕ хыççăн чи малтан старта район тата ял тăрăх администрацийĕсен ĕçченĕсем тухрĕç. Вĕсем 400 м дистанция чупрĕç. Район пуçлăхĕ Андрей Николаев финиша пĕрремĕш çитрĕ. Ун хыççăнах – райадминистраци пуçлăхĕн тивĕçĕсене пурнăçлакан Владимир Димитриев. Унтан ача садне çӳрекенсем хăйсен вăййисене тĕрĕслерĕç. Кĕçĕнреххисене аслăраххисем алăран çавăтса финиша çитме пулăшрĕç: 200 метрлă дистанция пурте чăрмавсăрах хыça хăварчĕç. Шкул ачисем, арçынсемпе хĕрарăмсем çул ӳсĕмне кура тĕрлĕ ушкăнра 1500 метр чупса тӳсĕмлĕхе тĕрĕслерĕç.

АНЖЕЛИКА ТИХОНОВА,
ЕЛЕНА ГУБАНОВА

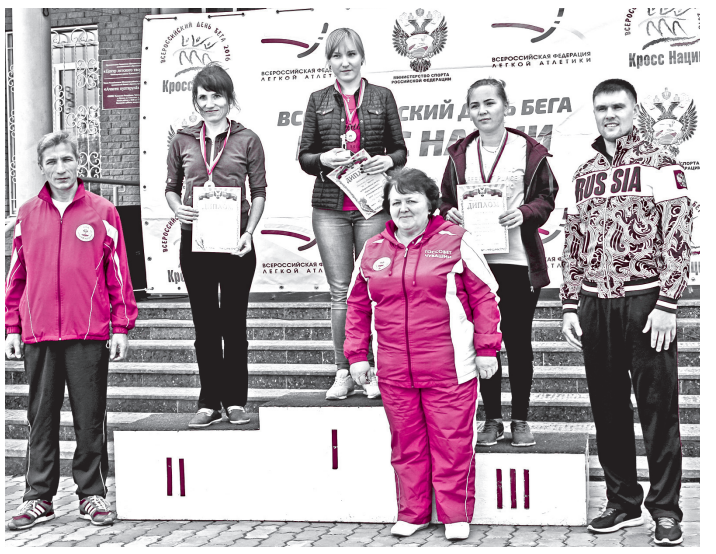

ШУХĂШ

Алевтина ИСАЕВА,
Шупашкар районĕнчи Хĕрарăмсен канашĕсен председателĕ:

– Хĕрарăмсен ял тăрăхĕсенчи канашĕсем «Наци кросне» хăйсен ял тăрăхĕсенче хутшăнаççĕ. Кӳкеçе вара хĕрарăмсен канашĕн 8 представителĕ старта тăчĕ. Эпир VIP-чупăва хутшăнтăмăр, кăмăл-туйăм çĕкленӳллĕ. Тĕпрен илсен, юлашки вăхăтра ытларах çуран çӳреме тăрăшатăп, вăй-хал хушăнать.

Зоя МАСЛОВА,
Шупашкар райадминистрацин пуçлăхĕн пĕрремĕш çумĕ:

– Чупса тухсанах кăмăл хавасланчĕ. Ĕçрен пушă вăхăтра спортпа кăсăкланатăп. Каç кӳлĕм хĕрпе велосипедпа ярăнма тухатпăр.

САМАХ МАЙ

Шăматкун иртнĕ спортпа сывлăх кунĕнче муниципалитетра 5 пин çын ытла спортзалсенче тата бассейнсенче сывлăха çирĕплетнĕ.

УТЕПЛЕНИЕ ДОМОВ
пустотелых стен, полов, чердаков и мансард
ПЕНОИЗОЛОМ И ЭКОВАТОЙ
Тел.: 8-919-669-16-66
08-47

• КОНКУРС

«Таван Ен» хаçат 85 çулхи юбилее халлланă уяв умĕн пултарулăх конкурсне йĕркелерĕ. Унта хутшăнма кăмăл тăвакансен хаçат символикине (ТЕ) сăнлакан ал ĕç хатĕрĕсем ăсталамалла – тĕрлемелле, çыпăçтармалла, ӳкерсе илемлетмелле, касса кăлармалла т. ыт. те. Çак ĕçсемпе уява килекен кашни çыннăн ятарласа йĕркеленĕ куравра паллашма май пулĕ. Чи ăнăçлисене тĕрлĕ номинацире дипломпа, хаклă парнепе (телефон) палăртатпăр.

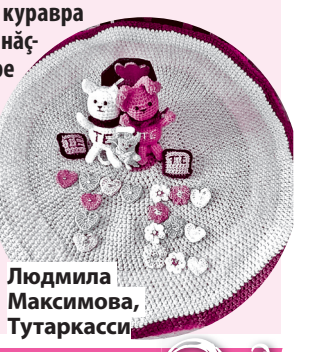

Ĕçсене редакцие сентябрĕн 27-мĕшĕччен илсе килмелле. Ыйтса пĕлмелли телефон: 8(83540) 2-21-88.

Людмила Максимова, Тутаркасси

Саламлатпăр

Моççакассинче пурăнакан **Мария Федоровна ОЛАНГИНОВАНА** 80 çулхи юбилей ячĕпе чун-чĕререн саламлатпăр. Эсĕ пурри пирĕншĕн пысăк телей. Тавах ăшă куллушăн, ырă кăмăлушăн. Çирĕп сывлăх, вăрăм ĕмĕр сунатпăр.

Хĕрĕпе кĕрӳшĕ, мăнукĕсен çемйисем, таванĕсем.

09-33

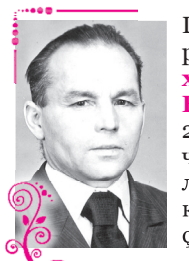

Шăнкасра пурăнакан **Михаил Васильевич ВАСИЛЬЕВА** сентябрĕн 25-мĕшĕнче 85 çул тултарнă ятпа чун-чĕререн саламлатпăр. Юбилей ячĕпе çирĕп сывлăх, вăрăм кун-çул, кулленхи пурнăçра ăнăçу, канлĕ ватлăх сунатпăр.

Икĕ ывăлĕпе кинĕсем, хĕрĕпе кĕрӳшĕ, мăнукĕсем.

09-31

Шăнкасра пурăнакан **Михаил Васильевич ВАСИЛЬЕВА** сентябрĕн 25-мĕшĕнче 85 çул тултарнă ятпа ăшшăн саламлатпăр. Юбилей ячĕпе юман çирĕп çирĕп сывлăх, вăрăм кун-çул, çăл куç пек тапса тăракан, нихăçан иксĕлми вăй-хал, канлĕ ватлăх сунатпăр.

«Таван Ен» хаçат редакцийĕ коллективĕ

09-36

Елену Алексеевну ГУБАНОВУ поздравляем с днем рождения! Желаем невероятного счастья, вечной красоты и молодости, радости, добра, гармонии в душе и в жизни. Пусть твоя жизнь будет наполнена счастливыми моментами, неповторимыми эмоциями. На жизненном пути пусть сопровождают родные, которые дарят надежду и поддерживают во всем, и друзья, которые готовы прийти на помощь в любую минуту.

Коллектив газеты

09-32

www.meteorf.ru сайт пĕлтернĕ тăрăх

ÇАНТАЛĂК

Эрнекун ...Сентябрь 22	+12°	+4°
Шăматкун ...Сентябрь, 23	+12 °	+3°
Вырсарникун ...Сентябрь, 24	+12 °	+4°

Сентябрь	25	Тунтикун.....	+10°
Сентябрь	26	Ытларикун	+10°
Сентябрь	27	Юнкун	+10°
Сентябрь	28	Кĕçнерникун.....	+7°

валюта курсĕ 22.09.2017
$ 58,22
€ 69,26

ЦИФРĂСЕН ЧĔЛХИПЕ

Сентябрĕн 16-мĕшĕнче Чăваш Республикинче «Наци кросĕ – 2017» чупăва 61 пин çын хутшăннă. Шупашкар районĕнче спорт уявне 1963 çын тухрĕ. Чи кĕçĕннисен хушшинче 3 çулти Иван Родионов пулчĕ, чи ваттисенчен – 77-ри Петр Федоров.